

* Felice... Felice... *

FELICE... FELICE...

fotografische herinneringen

scenario Peter Delpout

versie september 1996

© Ariel Film 1994

* Felice... Felice... *

Synopsis

In het jaar 1895 bezoekt de fotograaf en wereldreiziger Felice Beato na een afwezigheid van zes jaar Japan.

Felice is teruggekeerd naar Japan om zijn voormalige Japanse echtgenote O-Kiku te zoeken.

Felice schrijft over de gebeurtenissen op zijn reis een brief aan zijn broer Antonio. Hij vertelt zijn broer over zijn melancholie voor het oude, te snel veranderende Japan, over zijn onmacht om de wereld te begrijpen zonder door de zoeker van een fotocamera te kijken en, belangrijker, over zijn verlangen naar zijn verloren liefde O-Kiku.

Felice's reis voert van Nagasaki langs Shimonoseki, Onomichi, de Berg Fuji en Yokohama naar Tokio. Plaatsen die hij vroeger in gezelschap van O-Kiku ook aandeed wanneer hij van Nagasaki naar Tokio reisde.

Op al zijn pleisterplaatsen stuit Felice op onaffe herinneringen. De ontmoetingen met de mensen die zich om hem bekommeren eindigen stuk voor stuk in misverstanden en ongelijke verwachtingen. Het wil Felice niet lukken een waarachtig contact te maken met de mensen die hij ontmoet.

De Japanners begrijpen niets van de peinzende lethargie van Felice. Felice weet zich verloren tegenover de vaak toegenegen vormelijkheid van de Japanners.

Maar tegelijkertijd ontstaat er via de verhalen die hem worden verteld een rijk geschakeerd portret van O-Kiku, een ander portret dan Felice voor ogen stond toen hij afreisde naar Japan om haar te zoeken. Gaandeweg zijn reis leert Felice wie O-Kiku werkelijk was, wat zij voor hem betekende en wat er uiteindelijk mis is gegaan, toen hij haar zes jaar geleden overhaast heeft verlaten.

Wanneer Felice O-Kiku uiteindelijk vindt hoeft er dan ook nog nauwelijks iets gezegd te worden. Felice beseft dat O-Kiku werkelijk van hem heeft gehouden, maar op een andere manier dan hij van haar verlangde. En Felice beseft dat hij van O-kiku heeft gehouden op een manier die zij niet kon begrijpen. Het tragische misverstand van een a-synchrone liefde.

De ontmoeting eindigt als een even eenvoudige als heldere les. 'Het is zoals het is', zegt O-Kiku.

Felice haalt opgelucht adem, - triester, maar ook wijzer.

* Felice... Felice... *

De film

Voor het draaien van deze film zal geen reis naar Japan nodig zijn. En ook geen grootscheepse epoch art-direction. Dat kan allereerst omdat de film voor een deel uit foto's zal bestaan. De herinneringen van Felice en zijn reizen tussen de diverse pleisterplaatsen worden namelijk verbeeld door foto's. Originele negentiende-eeuwse foto's die westerse (Felice Beato, Baron Von Stillfried) en Japanse fotografen (Ueno Hikoma, Shimooka Renjo, e.a.) voor de toeristenindustrie hebben vervaardigd: beroemde landschappen en gebouwen, zogenaamde 'native types' en geënceneerde studio-tafereeltjes. De foto's zijn door gespecialiseerde Japanse handwerkers betoverend mooi ingekleurd.

De brief van Felice Beato aan zijn broer, die in voice-over op de geluidsband wordt voorgelezen, zal de foto's met emoties en informatie inkleuren. Een rostrum-camera voert de blik van de toeschouwer naar details en laat deze langs vergezichten dwalen.

Op een aantal plaatsen komt de reis van Felice tot rust, maar steeds in kamers die eenvoudig in een studio kunnen worden nagebouwd.

De art-direction van deze kamers zal zich in de kleurschakering en inrichting voegen naar de negentiende-eeuwse foto's, waardoor er een eenheid tussen foto's en *live-action* fotografie wordt gecreëerd.

FELICE...FELICE... is dus gedeeltelijk een *fotofilm* en gedeeltelijk een *live-action Kammerspiel*, maar beide vormen tesamen één verhaal, één emotionele vertelling.

Zo zal op eenvoudige wijze een reis door het negentiende-eeuwse Japan worden gemaakt.

De taal van de *live-action* scènes is voornamelijk Japans. Felice beheerst deze taal, het stelt hem in staat om werkelijk van gedachten te wisselen met de Japanners die hij ontmoet.

De brief aan zijn broer in voice-over wordt in het Nederlands gesproken.

* Felice... Felice... *

Scenario

1. WESTERS HOTEL TOKIO. INT. NACHT

Een luxueuze naar westers Victoriaanse stijl ingerichte hotelkamer. Een paar stoelen en een tafel met gedraaide poten. Op een commode een waskom van porselein. In het midden van de kamer een hoog bed.

Slechts een fijnzinnig gedecoreerd kamerscherm situeert de hotelkamer in Japan.

Achter de ramen dwarrelen donzige sneeuwvlokken in een zwarte nacht.

Tussen de luiken hangt een windbelletje, het twinkelt in de lichte tocht die zich tussen de kieren door naar binnen wringt.

In het glas van het raam wordt de gestalte van FELICE weerspiegeld. Het is een forse, ietwat bonkige man. Zijn pak hangt slordig rond zijn lichaam. Als hij de wereld inkijkt, dan is dat met een geloken blik: een verlegen man.

FELICE staart naar de onophoudelijk dwarrelende sneeuwvlokken. En naar zijn evenbeeld in het spiegelende glas. FELICE'S hand glijdt even langs de contouren van zijn spiegelbeeld, alsof hij de echtheid ervan wil controleren.

Uiteindelijk draait FELICE zich om, hij loopt naar het bed waarop een leren koffer open ligt. Ernaast wat kleren en elementaire toiletpullen. FELICE pakt de spullen slordig in de koffer. Onder de kleren komt een zwaar fotoalbum te voorschijn. Het omslag is afgewerkt met zwart lakwerk, waarin een vlucht ganzen van ivoor wegvliegt. FELICE houdt het even weifelend in zijn hand, drukt het theatraal tegen zijn voorhoofd en legt het uiteindelijk dan toch bovenop de kleren in de koffer. Hij kijkt de kamer rond...

FELICE (voice over)

Tokio, december 1895.

Op het elegante kleine bureautje in de andere hoek van de kamer ligt een stapeltje dichtbeschreven briefpapier. Een kroontjespen staat slordig in een inktpot. Naast het briefpapier ligt een grote (6x6) glasdia, maar omdat er geen licht doorheen valt is de afbeelding niet te ontcijferen.

FELICE (voice over)

Mijn Waarde Broer Antonio.

Voor het eerst in mijn leven zet ik mij achter een tafel om een brief te schrijven. Ik hoop oprecht dat binnen de omtrek van dit briefpapier mijn woorden preciezer zullen zijn dan de honderden fotoplaten die ik ooit heb gemaakt, - het is voor het eerst dat ik meer vertrouwen stel in een paar schamele woorden op een vel papier, dan op de waarheidsgetrouwheid van een afbeelding in zuur en chemicaliën.

FELICE neemt plaats op de stoel voor het bureautje.

FELICE neemt de glasdia in zijn handen: een groep meisjes en vrouwen staan tot de enkels in het zeewater, op zoek naar schelpdieren; een idyllisch tafereel, de fleurig ingekleurde kimono's van de vrouwen worden weerspiegeld in het heldere zeewater, een lage zon schittert aan de horizon en in het wateroppervlak.

FELICE (voice over)

Antonio, in Nagasaki heb ik een foto teruggevonden die ik heb gemaakt op de dag dat ik O-Kiku heb ontmoet. Ze is er zelf niet op terug te vinden. De foto is niet meer dan een paar seconden voordat ik haar voor het eerst zag gemaakt. Te vroeg, te laat?

Met zijn vlakke hand dekt FELICE de afbeelding van de vissersmeisjes af. Langzaam schuift hij zijn hand weer opzij: de afbeelding is niet veranderd, onveranderlijk staan de vissersmeisjes op dezelfde plaats in het water, de zon is niet hoger geklommen, het water geen golfje dichtbij de kust gekomen.

FELICE (voice over)

Ik heb vaak gedroomd hoe die foto in beweging komt, een paar seconden maar, net genoeg om O-Kiku mijn zoeker in te laten wandelen...

FELICE neemt het stapeltje briefpapier in zijn handen en buigt zich wat naar voren: hij herleest de brief...

FELICE (voice over)

Waar moet ik beginnen? Bij de dag dat ik jullie zonder één woord heb verlaten?

Ik ben wat overhaast vertrokken, dat geef ik toe, zeg je lieve vrouw Sarah dat het me spijt en dat ik het ooit zal goedmaken.

* Felice... Felice... *

Die dag, in Port Said, heb ik het eerste het beste vrachtschip naar Nagasaki genomen. Drie weken op een traag en stampend schip.

De grijze kriebelige massa letters op het briefpapier...

Uit een andere wereld komt het karakteristieke geluid van een haven, het lossen van een schip, een hamer op staal, geschreeuw, water, het gekwetter van de kleine zilverreiger...

2. FOTO'S

Langzaam glijdt de camera langs een breed panoramisch overzicht van de haven van Nagasaki. Stoomschepen liggen voor anker. Kleine bootjes dobberen op het water. Aan de kade staan grote pakhuizen.

Het is alsof we met een schip het gefixeerde landschap op deze originele negentiende-eeuwse foto invaren.

FELICE (voice over)

Antonio, herinner jij je nog de baai van Nagasaki? De groene heuvels, de honderden grafstenen die tegen de hoogten aangeplakt er uitzien als kleine grijze huisjes, in de verte de goudglanzende daken van de theehuizen en de wirwar van steegjes rondom de haven.

Het was alsof de tijd een loopje met me nam: nooit weggeweest, niets veranderd.

O-Kiku had naast me kunnen staan, giechelend en spottend met de armzalige kooplui op de open sampans onder ons.

Uiteindelijk zoomt de camera in op een schip dat voor anker ligt. De havengeluiden ebben weg. De inzoom eindigt in een wazig onhelder grijs, de fotokorrels waaruit het schip op de foto is opgebouwd.

Overvloeier naar foto's van Nagasaki. Zonder mensen: huizen, standbeelden, tempels, lege straten, de verlaten bruggen over de droge rivierbedding. Door de heuvelachtige omgeving heeft Nagasaki een zeer landelijke aanblik, overal groen, houten gebouwen, de grijze stenen in de rivier.

Zacht maar onophoudelijk het getsjirp van krekels.

Soms tast de camera omzichtig de foto's af, het is als een dwaaltocht door een spookstad.

* Felice... Felice... *

FELICE (voice over)

Antonio, er zijn uren waarop iedereen uit Nagasaki gevluht lijkt. Misschien wachtte ik op die hete uren, om de straten, de bruggen, de rivier met niemand te hoeven delen.

Het zijn de uren voor een goede opname: de zon hoog aan de hemel en zelfs de bladeren aan de bomen zijn weigerachtig te bewegen. Even lijkt alles stil te staan.

Natuurlijk, ik zocht O-Kiku, maar toen, daar in die hete uren van Nagasaki, werd ik overvallen door een vernederende angst. Omzichtig ontweek ik ons theehuis, waar we moe en bezweet uitrustten wanneer we weer eens de lange tocht vanaf de heuvel naar de benedenstad hadden gemaakt.

Ik ontweek de straat waar mijn tijdelijke studio was gevestigd. Ik ontweek zelfs de klank van de gêta, het klossende hout van de slippers op de stenen, een geluid dat de mooiste van mijn herinneringen zou kunnen vullen.

Ik beklom de noordelijke heuvels, op zoek naar een geruststellend uitzicht over deze dode stad.

Toen hoorde ik een kind zingen. Een van de liedjes die de vrouwen en meisjes zingen als ze bij laag water naar schelpdieren zoeken. Ik probeerde het meisje in mijn blikveld te vangen, maar alleen haar stem klonk van ver.

De foto geeft vanaf een heuvel een blik op een rustige zee, de zon laag aan de horizon.

Het is stil. Ook de krekels houden even de adem in. Dan, als een echo, van heel ver, de breekbare stem van een meisje; ze zingt een eenvoudig liedje...

FELICE (voice over)

O-Kiku, hoorde ik mezelf zeggen. O-Kiku...

Versneld worden een aantal van de voorafgaande foto's herhaald, maar nu in omgekeerde volgorde, alsof we de wandeling versneld terug maken.

FELICE (voice over)

Struikelend ben ik de heuvel afgerend. Zo snel als ik kon heb ik de stad doorkruist.

Ik heb onze oude woning teruggevonden, nog steeds, als vroeger, verborgen tussen het groen van de bomen.

* Felice... Felice... *

Foto van een Japanse woning, twee verdiepingen hoog, omringd door het groene loof van bomen. Getsjirp van krekels.

FELICE (**voice over**)

Ik stelde me voor dat O-Kiku daar nog zou zijn. Dat ze zou glimlachen om het zweet op mijn voorhoofd en dat ze voor mij de thee zou inschenken, - alsof er niets was gebeurd, alsof we in één ondeelbaar moment zes verloren jaren zouden kunnen vergeten.

Van ver, vanuit het huis klinkt de hoge, geëxalteerde stem van een Japanse vrouw...

BUURVROUW (Japans; off)

Maar mijnheer Felice...! Wat een verrassing om u hier terug te zien. U had uw bezoek moeten aankondigen, ik had de woning kunnen luchten. O-Take, O-Take, kom kijken wie hier is. Wat een eer dat u terugbent. Ik zal thee voor u maken...

FELICE (Japans; off)

Nee dank u, doet u geen moeite...

De camera zoomt langzaam in op de woning...

3. OVERLOOP / TRAPGAT WONING FELICE NAGASAKI. INT. DAG

Onder aan de trap staat de grote stevige gestalte van FELICE. In het nauwe halletje buigt hij beleefd voor de veel kleinere BUURVROUW. Aan haar saaie grijze kimono hangt een jong meisje, O-TAKE, die haar weke, verbaasde ogen niet van FELICE kan afhouden.

De BUURVROUW onderstreept haar vormelijke beleefdheid met vele diepe buigingen. FELICE draait ongeduldig op de punten van zijn voetzolen, maar ook hij toont zijn bekendheid met de Japanse etiquette door af en toe met een lichte buiging zijn woorden kracht bij te zetten.

BUURVROUW (Japans)

Maar doet u mij dat niet aan, u zult ver gereisd hebben.... Ik kan u onmogelijk zo naar binnen laten gaan.

* Felice... Felice... *

FELICE (Japans)

Het is goed zo, maakt u zich alstublieft geen zorgen.

BUURVROUW (Japans)

O-Take, O-Take, begroet mijnheer Felice. Wees niet zo verlegen, begroet de vreemdeling.

FELICE (Japans)

Ik zou graag naar boven gaan...

BUURVROUW (Japans)

Oooh! Maar dat is onmogelijk...

FELICE zet een eerste stap op de onderste trede van de glanzend geboende houten trap. Verschrikt dringt de BUURVROUW zich voor hem en wringt zich, nog steeds met O-TAKE aan haar kimono bungelend, voor hem en loopt een paar treden omhoog. Bijna dreigend draait zij zich om en verspert FELICE een vrije doorgang.

FELICE (Japans)

Ik hoop dat alles nog is zoals het was...

BUURVROUW (Japans)

Maar natuurlijk, maar natuurlijk. Waar zijn dan toch uw koffers. U bent zo lang weggeweest. We hebben ons afgevraagd waar u was. Ik zal mijn man laten roepen; hij kan uw koffers halen...

De BUURVROUW maakt aanstalten om FELICE weer terug het halletje in te drijven.

FELICE (Japans)

Dank u, er zijn niet meer koffers. Dit is alles wat ik bij me heb. Waarom kan ik niet naar binnen. Er is daar toch niets veranderd?

BUURVROUW (Japans)

Alstublieft, mijnheer Felice, gaat u niet naar binnen. U moet mij eerst thee voor u laten maken...
Weet u zeker dat u geen thee wilt?

Resoluut wringt FELICE zich nu met zijn onhandige koffer langs de BUURVROUW. Hij draagt een zware, warme jas. Het zweet parelt langs zijn slapen, alsof hij lang en hard heeft gerend. Hij draait zich kort en afgemeten om naar de BUURVROUW...

* Felice... Felice... *

FELICE (Japans)

Ik zou graag in de woning willen. Het spijt me.

Met twee stappen is hij boven op het smalle overloopje. Voor de schuifdeur (fusuma) van zijn woning komt hij abrupt tot stilstand. Hij kijkt naar de BUURVROUW, alsof hij alsnog goedkeuring wil krijgen om zijn woning binnen te gaan.

Vertwijfeld slaat de BUURVROUW hem gade. Maar ze zwijgt. Angstig drukt ze het gezicht van de kleine O-TAKE tegen zich aan.

FELICE haalt diep adem en schuift nu het paneel dat hem toegang tot zijn woning verschaft open.

Even lijkt alles zich te bevriezen: FELICE, de BUURVROUW, het kind O-TAKE, het licht dat door een klein zijraam naar binnen valt.

FELICE buigt zijn hoofd...

4. WONING FELICE NAGASAKI. INT. DAG

De lege verlaten woning van Felice...

FELICE (**voice over**)

O-Kiku was vertrokken. Ik besef hoe dwaas het was te denken dat zij er nog zou zijn.

Uiteindelijk zet FELICE een stap over de drempel. Zwijgend dwaalt zijn blik door de verwaarloosde woning.

Door kieren in de luiken valt zonlicht naar binnen. Het rijstpapier in de panelen wordt ontsierd door kleine gaatjes en scheurtjes. Stofwebben hangen in de hoeken van de kamer.

In het midden een lage tafel; daarop een keurig stapeltje enveloppen.

FELICE zet zijn koffer naast zich neer, traag en in trance...

Geruisloos is achter hem de BUURVROUW tot op het overloopje gekomen. Zij zakt op haar knieën om FELICE van zijn schoenen te ontdoen voordat hij verder de woning betreedt.

BUURVROUW (Japans)

Maar u draagt uw schoenen nog. (Giechelt nerveus) Kijk O-Take, mijnheer Felice draagt zijn schoenen nog.

* Felice... Felice... *

Met een strenge hoofdbeweging maakt FELICE de BUURVROUW duidelijk dat ze moet opstaan.

BUURVROUW (Japans)

Ik had voor u kunnen luchten...

FELICE (Japans)

(Boos nu) Alstublieft, het is goed zo. Alstublieft.

Met zijn zware schoenen nog aan zijn voeten stapt FELICE op de broze tatami-matten. Even weifelt hij, alsof hij zijn voet op onbetrouwbaar ijs neerzet. Dan is hij toch weer de ietwat lompe westerling en doorkruist hij met brede stappen de kamer. Stof dwarrelt omhoog.

FELICE (**voice over**)

Ik probeerde me te herinneren hoe onze woning vroeger was geweest. Zo zonder O-Kiku leek alles vreemd en onbekend. Ik heb daar ook nooit een foto gemaakt, - hoe had ik dan moeten weten hoe het daar vroeger is geweest...?

FELICE opent een van de raamluiken (amado). Middels het door het zachtgrijze rijstpapier gefilterde zonlicht krijgen we zicht op de onttakelde woning: de tatami-matten op de vloer zijn versleten en buiten de lage tafel in het midden zijn er geen meubels; in een hoek ligt een versleten zitkussen.

Achter het grijze papier van de shoji beweegt het lover van een dicht bladerdek ongedurig op en neer. Buiten tsjirpt nog onophoudelijk het koor van krekels...

Uiteindelijk neemt FELICE het stapeltje brieven van de tafel en opent een van de enveloppen. Het is een internationale postwissel, voor een bedrag van vijftig Mexicaanse dollars.

FELICE kijkt naar de BUURVROUW, die nog steeds op haar knieën de dolende FELICE gadeslaat. Even lijkt het of hij haar iets wil vragen. De BUURVROUW is hem voor...

BUURVROUW (Japans)

O-Kiku heeft alles laten weghalen. Ze heeft ons alleen het kamerscherm geschonken. Als u wilt kan mijn man het terugzetten...

De BUURVROUW maakt een korte afgemeten buiging.

FELICE (Japans)

Dank u. Het is goed...

BUURVROUW (Japans)

* Felice... Felice... *

U moet begrijpen, - we hebben haar gezegd dat het niet paste, dat ze niet het recht had...

FELICE (Japans)

Het is goed. Het is goed.

Met een vermoeid hoofdknikje maakt FELICE de BUURVROUW duidelijk dat ze kan gaan. De BUURVROUW komt omhoog uit haar geknielde positie...

BUURVROUW (Japans)

Ze is geen familie, we konden haar niets verbieden, dat zult u begrijpen...

De BUURVROUW ziet dat FELICE niet reageert en verdwijnt uit de deuropening. We horen haar snelle afgemeten voetstappen de trap afgaan.

FELICE haalt diep adem, de zweetdruppels lopen in straaltjes langs zijn gezicht, de kraag van zijn overhemd is doorweekt.

Hij frommelt de zware schoenen van zijn voeten en laat zijn warme jas van zijn schouders glijden.

Vergeefs zoeken de ogen van FELICE naar een bekend houvast in de kamer. Hij opent de schuifpanelen (shoji) naar een aangrenzende kamer. In de hoek staat een klein huisaltaar. Het is leeg en onttakeld. Het is alsof FELICE deze ruimte nog onwenniger betreedt dan de eerste kamer. Hij schuift behoedzaam een kast (oshire) open en neemt er een licht zomerpak uit; het is rafelig en door motten aangevreten. Slordig liggen er nog wat overhemden en een yukata (een dunne zomerkimono voor in huis). De futon (matras) onder in de kast maakt een even armzalige indruk.

FELICE neemt de futon uit de kast. Wanneer hij het beddegoed uitrolt valt er een eenvoudige maar mooie haarkam (kanzashi) op de vloer. De futon glijdt uit FELICE'S handen en hij zakt door zijn knieën. FELICE koestert de haarkam in zijn handen als een kostbaar relikwie.

FELICE (**voice over**)

Antonio, in mijn oude woning heb ik niets van waarde teruggevonden.

Door een klein geluid bij de schuifdeur merkt FELICE dat in de deuropening de kleine O-TAKE hem gadeslaat. Het brutale, uitdagend strakke gezicht van het meisje steunt tegen de deurpost.

FELICE lijkt zich betrappt te voelen. Quasi onverschillig legt hij de haarkam op de lage tafel en probeert de blik van het meisje te negeren.

Achter in de kast, eerder aan het zicht onttrokken door het beddegoed, ontdekt FELICE nu een klein houten kistje. Voorzichtig trekt hij het naar zich toe en opent de deksel. Het kistje is voor de helft gevuld met fotoglasplaten. FELICE houdt ze tegen het licht.

* Felice... Felice... *

Een betoverend mooi ingekleurd landschap, we herkennen het overbekende beeld van de Heilige Berg Fuji, de top bedekt met eeuwige sneeuw. Op een volgende glasplaat zien we diverse traditioneel geklede samourai, de oude krijgsklasse van Japan. Op weer een andere een park overschaduwde door bomen die volop in bloei staan met roze kersenbloesem. FELICE manipuleert de platen in het zonlicht, dat soms hard door de broze kleuren heen schittert en de afbeelding laat oplossen in een gele vlek.

FELICE (voice over)

In Port Said hadden een paar Engelsen een toverlantaarn. Ze wilden dat ik hen Japan liet zien. Dat heeft geen zin, heb ik hen gezegd. Japan is verdwenen. Ze hebben gelachen. Je moet fotograaf zijn om te weten wat blijft en wat verdwijnt.

FELICE'S tempo van het doorkijken van de glasplaat's stopt. Hij legt zijn vlakke hand op de afbeelding en onttrekt deze aan het zicht. Dan schuift hij zijn hand langzaam opzij, alsof hij een gordijn opent: het idyllische tafereel van de groep meisjes en vrouwen die tot de enkels in het zeewater staan, op zoek naar schelpdieren. Het zonlicht dat er doorheen valt geeft de afbeelding een bijna poëtische glans.

Het is alsof de glasplaat het zonlicht even terugkaatst; FELICE moet ervan met zijn ogen knippen, in een ooghoek welt een traan op.

De stem van de BUURVROUW rukt FELICE uit zijn gedachten.

BUURVROUW (Japans) (off)

Sumimasen (Excuseert u mij)!

In de deuropening verschijnt de BUURVROUW; routineus glijdt ze op haar knieën. Ze heeft een klein dienblaadje met een theepot en een kommetje. Zorgvuldig ontwijkt de BUURVROUW de blik van FELICE. O-TAKE volgt haar moeder, het is alsof ze de kamer achter de rug van haar moeder binnensluipt.

BUURVROUW (Japans)

Ik heb thee voor u gemaakt. Alstublieft, aanvaardt u het...

FELICE komt ietwat omhoog, verdwaasd kijkt hij naar de BUURVROUW die zonder zijn antwoord af te wachten het dienblad op de tafel zet.

FELICE (Japans)

(mild) Het is goed. Dank u. U bent erg vriendelijk.

BUURVROUW (Japans)

Ik zal een bad voor u maken.

* Felice... Felice... *

FELICE (Japans)

Dank u, ik kan ook naar het badhuis. Doet u geen moeite.

BUURVROUW (Japans)

Oh, maar mijnheer Felice, u kunt toch niet naar het badhuis.

FELICE (Japans)

Het is al goed. Maakt u het bad.

O-TAKE voegt zich naast haar moeder en leunt tegen de lage tafel. Haar blik is onveranderlijk op FELICE gericht. De BUURVROUW schuift op haar knieën achterwaarts en komt in de deuropening pas omhoog. Routineus heeft ze de jas van FELICE opgepakt en opgevouwen. Ze legt de jas naast de deuropening en eemt de schoenen mee naar beneden.

BUURVROUW (Japans)

Kom, O-Take, help moeder met het bad voor mijnheer Felice.

Maar wanneer de BUURVROUW uit het zicht verdwijnt blijft O-TAKE achter in de woning.

FELICE kijkt haar aan, maar het gezicht van het meisje vertoont geen enkele uitdrukking, zelfs haar oogleden knippen niet.

Nieuwsgierig glijdt de blik van O-TAKE nu over de tafel; langs de brieven, de glasdia's en de haarkam.

Ze kijkt weer naar FELICE die geen krimp geeft.

O-TAKE neemt een van de glasdia's in haar handen. Ze houdt het plaatje tegen het licht, zoals ze dat FELICE heeft zien doen.

O-TAKE kijkt opnieuw naar FELICE. Beiden geven nog steeds geen krimp.

O-TAKE neemt een tweede glasdia en houdt die tegen het licht. Het zonlicht dat door het plaatje heenvalt kleurt haar kleine gezicht.

FELICE volgt nauwgezet iedere beweging van haar.

Dan valt O-TAKE'S oog op de haarkam. Ze neemt het glinsterende kleinood in haar handen.

Als door een wesp gestoken schiet FELICE omhoog...

FELICE (Japans)

(nors en boos) Laat liggen, laat liggen zeg ik je...

Verschrikt draait O-TAKE zich van de tafel weg, de haarkam stevig in haar hand geklemd. Haar

* Felice... Felice... *

kimono draait zich om de punt van de tafel.

FELICE probeert het ongeluk nog te voorkomen, maar de tafel draait al op zijn poten en dreigt met theepot, kopje, glasdia's en brieven om te tuimelen.

O-TAKE verstijft.

Als FELICE onhandig omhoog komt is het ongeluk inmiddels onafwendbaar, - met een ferme zwiep vliegt de theepot en het theekopje van tafel. Spetters thee slaan tegen de rijstpapieren wanden, scherven vliegen in het rond. Een paar van de breekbare glasdia's vliegen door de lucht. Wanneer FELICE in een ultieme poging de zaak probeert te redden duwt hij met zijn te lange benen het lage tafeltje nu volledig omver.

Woedend dreigt FELICE de verstijfde O-TAKE een klap te verkopen. Net op tijd houdt FELICE zich in...

Van schrik vergeet O-TAKE weg te rennen.

Dan posteert FELICE zich vlak voor haar.

FELICE (Japans)

Waar is de haarkam?

Stapje voor stapje loopt O-TAKE naar achter. Grote tranen biggelen geruisloos over haar wangen.

Dan gooit ze de haarkam voor zich op de grond. Pardoes draait ze zich om en rent weg.

O-TAKE (Japans)

Okasan (Moeder)! Okasan! Okasan!

Uitgeput zakt FELICE door zijn knieën, verbergt zijn gezicht in zijn handen.

De BUURVROUW komt de trap oprennen. Verbouwereerd komt ze in de deuropening tot stilstand; als in een slow motion zakt ze op haar knieën.

Enigszins beschaamd kijkt FELICE toe hoe de BUURVROUW op haar knieën de rommel van het ongeluk opruimt.

Met haar schort dept ze de thee op en stukje voor stukje verzamelt ze de scherven bijeen. Ze kijkt even kort naar FELICE, dan richt ze haar aandacht weer op de scherven en ze begint te praten...

BUURVROUW (Japans)

Moest u het meisje nu echt zo bang maken.

* Felice... Felice... *

U zou iets moeten eten, ik geloof nooit dat u vandaag al iets heeft gegeten. Waarom laat u mij niet voor u koken? Vroeger kon O-Kiku voor u zorgen. U kunt hier toch niet alleen gaan leven. O-Kiku is vertrokken. Ze heeft niet gewacht. Ze zei: 'Felice Felice is vertrokken. Hij komt niet meer terug.' Mijn man heeft haar gezegd: 'Hoe kun je dat weten?' Ze zei: 'Ik weet het.' Dat is wat ze zei: 'Ik weet het.' Ze had moeten wachten. U stuurde haar immers geld. Dan wacht je. Het spijt me zo dat O-Kiku ons te schande heeft gemaakt... Wat moet u denken? We hebben haar gezegd: 'Blijf.' Ze was koppig. Iemand als u zou een betere vrouw hebben verdiend. Maar u had het kunnen weten, haar vader is een visser, daar kan nu eenmaal weinig goeds van komen...

Dan vindt de BUURVROUW de haarkam. Ze stopt met haar werkzaamheden.

BUURVROUW (Japans)

We hebben haar alles moeten leren. Alles, zeg ik u, maar ze wilde niet veranderen. Ik zei haar: 'Je moet weten wat je plaats is, je bent de vrouw van een gaijin (vreemdeling), dat schept verplichtingen.' Ze wilde niet luisteren. Ze zei: 'Felice Felice is tevreden.'

De BUURVROUW kijkt even onderzoekend naar FELICE.

BUURVROUW (Japans)

Hoe kon u tevreden zijn, niet? U was toch niet tevreden, anders zou u niet zijn vertrokken. Waarom stuurde u haar toch dat geld? Ze heeft alles weggegeven, alle huisraad weggegeven zeg ik u. Ze had het voor u kunnen verkopen, maar nee, ze heeft het weggegeven. Niets wilde ze er voor hebben.

De BUURVROUW stopt gedachtenloos de haarkam tussen haar obi (ceintuur), te druk als ze is met haar tirade.

BUURVROUW (Japans)

Laat mijn man voor u een andere vrouw regelen, die voor u kan koken. Een man kan niet alleen leven. Zo kunt u hier toch niet wonen...

FELICE (Japans)

(zacht) O-Kiku, waar is O-Kiku...?

BUURVROUW (Japans)

(Nog steeds bits) Wat zegt u?

* Felice... Felice... *

FELICE (Japans)

Waar is O-Kiku heen gegaan? Kunt u me zeggen waar O-Kiku is?

De BUURVROUW schrikt. De scherven balanceren op haar omhoog gehouden schort.

FELICE slaat haar nauwlettend gade, dreigend komt hij omhoog vanuit zijn hurkzit. Het is alsof de BUURVROUW nu pas de terugkeer van Felice begrijpt. Bijna mechanisch neemt ze de haarkam weer in haar hand. Ze slaat haar ogen neer en reikt FELICE de haarkam aan...

BUURVROUW (Japans)

Het spijt me. Het spijt me zo...

De BUURVROUW buigt diep voorover, duwt haar voorhoofd stijf op de vloermat.

BUURVROUW (Japans)

Het spijt me. Het spijt me zo...

FELICE lijkt volkomen verstijfd.

Voorzichtig kijkt de BUURVROUW omhoog, ze weifelt even, dan, zacht...

BUURVROUW (Japans)

Ze is vertrokken. Ze heeft ons alleen het kamerscherm geschonken.

Echt, dat is alles.

Ze zal naar huis zijn gegaan, terug naar haar ouders. Mijn man heeft haar tot Shimonoseki gebracht. Verder kon hij onmogelijk met haar meegaan...

De BUURVROUW draait zich weg van FELICE. Zich verontschuldigend, voortdurend diep buigend, verlaat ze de kamer...

BUURVROUW (Japans)

Sumimasen (Het spijt me...) Sumimasen...

FELICE sta art met lege ogen in het niets. In zijn hand rolt onophoudelijk de haarkam op en neer.

FELICE (**voice over**)

Shimonoseki, Antonio, je weet, dat is de eerste grote standplaats langs de vijftienhonderd kilometers die van Nagasaki naar Tokio voeren. De weg die O-Kiku en ik zo vaak waren gegaan. In iedere herberg, in ieder theehuis zou ze kunnen zijn, en, wat ik nauwelijks durfde te denken, in ieder bordeel...

* Felice... Felice... *

Ik moest O-Kiku vinden! Zonder mij was ze verloren in dit grote harde land.

Ik moest O-Kiku vinden, maar waar?

Nog diezelfde dag ben ik vertrokken...

5. FOTO'S

Een lange serie reisfoto's, opgenomen langs de Tokaido, de weg die van Nagasaki naar Tokio loopt, zo'n vijftienhonderd kilometer.

De serie accentueert de reis, langzaam vloeien de beelden in elkaar over.

Eerst opnames van brede straten die door een dorp of een kleine stad voeren, afgewisseld met de diverse spectaculaire bruggen over de vele rivieren.

FELICE (voice over)

Mijn waarde Antonio, ik had me voorgenomen om langzaam en traag te reizen. Het was maar zelden dat ik een riksja huurde.

Gaandeweg glijdt de camera langs rijstvelden, waar vrouwen met gebogen rug tot de enkels in het water staan. Langs theevelden, waar de plukkers zware balen theebladeren op hun rug torsen. Langs theehuizen, waar reizigers vermoeid uitrusten. Langs stalletjes waarin vrouwen wat schamele groenten aanbieden. Langs houtbewerkers die bomen van hun schors ontdoen. Kleine 'ontmoetingen' met mensen langs de weg. Een bijna nostalgische tocht met voornamelijk ruraal leven, een laatste herinnering aan het feodale, pre-moderne Japan.

FELICE (voice over)

Tussen de rijstvelden, in de theehuizen langs de bestofte wegen, bij het doorwaden van een rivier, in de dorpen met hun open riolen en zelfs in de nog steeds van vlooien vergeven herbergen probeerde ik mijn woede te vergeten,- mijn onredelijke, radeloze woede...

Zo te voet leek ik op een armzalige pelgrim; de kinderen renden achter me aan. Ik heb er geen acht op geslagen.

'Ik zoek O-Kiku' zei ik tegen mezelf. 'Wie kan daar iets van begrijpen?'

* Felice... Felice... *

6. HERBERG SHIMONOSEKI. INT. NACHT

FELICE zit voor de opengeschoven luiken van zijn herbergkamer. Naast hem staat het kistje met glasdia's open; er liggen een paar dia's naast op de vloermat.

Buiten is het aardedonker. In de verte bungelt slechts een lampion. Regen valt met bakken uit de hemel, de watermassa hangt als een gordijn voor het open raam.

De schuifdeur van zijn kamer wordt opengeschoven. In de deuropening verschijnt op haar knieën een DIENSTMEISJE; ze heeft een jong en fris gezicht, haar haren zijn eenvoudig naar achteren gestoken, het eenvoudige motief van haar kimono fladdert vrolijk rond haar lichaam. Ze schuift een klein dienblad naar binnen met een karafje sake en een klein kommetje.

DIENSTMEISJE (Japans)

Excuseert u mij dat ik u stoort. U had om sake gevraagd?

FELICE is verrast door de aanblik van het jonge aantrekkelijke meisje. Over zijn schouder slaat hij haar gade.

Routineus schuifelt het DIENSTMEISJE bijna in hurkzit door de kamer en zet het dienblad op tafel. Ze wacht af.

FELICE kijkt haar vragend aan.

DIENSTMEISJE (Japans)

(Vriendelijk) Zal ik voor u inschenken?

FELICE (Japans)

(Verbaasd) Is dat mogelijk?

DIENSTMEISJE (Japans)

Neemt u mij niet kwalijk. Hoe onbeleefd... Ik dacht, misschien kan ik de sake voor u inschenken nu u hier alleen bent...

Het DIENSTMEISJE bloost...

DIENSTMEISJE (Japans)

De baas kan een geisha voor u laten halen...

FELICE (Japans)

Oh nee, zo was het niet bedoeld. Alsjeblieft, begrijp me niet verkeerd.

Het DIENSTMEISJE buigt haar hoofd verlegen.

* Felice... Felice... *

DIENSTMEISJE (Japans)

Ik dacht alleen, als u zonder O-Kiku reist, zult u het misschien prettig vinden dat ik voor u de sake inschenk...

Even kijkt FELICE het DIENSTMEISJE verbaasd aan. Hij staat snel op en gaat aan het tafeltje tegenover het DIENSTMEISJE zitten.

FELICE (Japans)

Ja, ik zou het prettig vinden als je nog even bleef...

DIENSTMEISJE (Japans)

Als u het zegt...

Met een handgebaar nodigt FELICE het DIENSTMEISJE uit de sake in te schenken. Ze brengt het dienblad bij FELICE en schenkt in. FELICE drinkt. Het DIENSTMEISJE schenkt nog eens in.

DIENSTMEISJE (Japans)

Maakt u geen foto's meer? U reist zonder bagage. Vroeger maakte u toch foto's?

FELICE (Japans)

Nee. Ik maak geen foto's meer.

Het DIENSTMEISJE kijkt naar de glasdia's rond het fotokistje bij het open raam.

FELICE merkt het...

FELICE (Japans)

Die zijn nog van lang geleden. Oude foto's van vroeger...(mijmerend) herinneringen van lang geleden... Ik probeer ze te vergeten...

Het DIENSTMEISJE begrijpt FELICE'S woorden als een uitnodiging de diaplatten te bekijken. Zacht ruist haar kimono langs de tatami-matten. Ze neemt een van de glasdia's voorzichtig in haar handen en kijkt er ernstig naar.

FELICE (Japans)

Heeft een fotograaf je al eens op de foto gezet?

Het DIENSTMEISJE draait haar hoofd enthousiast richting FELICE. Ze glimlacht. Haar pose zou een prachtige foto opleveren.

* Felice... Felice... *

DIENSTMEISJE (Japans)

U, Felice-San, u heeft al eens een foto van mij gemaakt...

FELICE (Japans)

(Verbaasd) Is dat waar?

DIENSTMEISJE (Japans)

Voor de herberg. Met twee gasten; of misschien drie. En mij alleen. Voor de herberg. Maar het is lang geleden. U zult het zich niet herinneren.

FELICE (Japans)

(Liegt) Toch... toch wel...

De wind rammelt aan de luiken (amado).

DIENSTMEISJE (Japans)

Zal ik de luiken (amado) voor u sluiten?

Het DIENSTMEISJE komt al half omhoog.

FELICE (Japans)

Oh nee...

Het DIENSTMEISJE zakt terug. Buiten plent nog steeds de stortbui.

Het DIENSTMEISJE neemt een tweede glasdia, maar FELICE trekt haar aandacht weer naar hem toe.

FELICE (Japans)

Was ik alleen...?

DIENSTMEISJE (Japans)

Ik geloof niet dat u hier ooit alleen was.

FELICE (Japans)

(Weinig overtuigend) Ja, dat geloof ik ook...

DIENSTMEISJE (Japans)

(Vrolijk) U fotografeerde de haven, de schepen, ons. U was zo beroemd, iedereen wilde u aan het werk zien!

(Lacht) U stelde ooit een knechtje aan om ons weg te jagen, maar iedereen verdrong zich voor uw fotoapparaat. U was vaak zo boos op ons...

(Nog vrolijker, als een confidentie) En O-Kiku kwam vaak bij ons in de keuken voor rijstkoekjes. Vraag Felice-San of hij ons wil fotograferen,

* Felice... Felice... *

zeiden we dan. Vraag het, hij is je echtgenoot, voor jou zal hij het doen...

FELICE (Japans)

O-Kiku? Dat vroegen jullie aan O-Kiku?

DIENSTMEISJE (Japans)

(Enthousiast) Oh ja, ze was als een vriendin. Ze hielp ons met het snijden van de groenten en ze haalde altijd zelf de sake voor u...

Verschrikt legt het DIENSTMEISJE plots de glasdia terug in het kistje en schuift weer terug naar het tafeltje om nog eens sake in te schenken voor FELICE.

DIENSTMEISJE (Japans)

(Herneemt haar verhaal) O-Kiku liet zich eenvoudigweg niet bedienen. Door niemand. 'Dat kan ik zelf', zei ze dan. 'Ik ben een van jullie', zei ze. We lachten dan. Ze was immers met u getrouwd.

FELICE zwijgt; met toegeknepen ogen bestudeert hij het DIENSTMEISJE.

DIENSTMEISJE (Japans)

Het was heerlijk om naar haar verhalen te luisteren, - u heeft haar overal mee naar toe genomen, ze heeft zoveel gezien, zoveel gereisd...

FELICE (Japans)

(Oprecht verbaasd) Ze reisde graag, O-Kiku?

DIENSTMEISJE (Japans)

Oh, ja... Het liefst was ze in Nagasaki. Of in de dorpen op weg naar Yokohama. In Yokohama was ze niet graag en Tokio haatte ze. Die stad is te groot om te lopen, zei ze steeds. En de kersebloesem bloeit er zo kort. (Plots) U bent erg goed voor haar geweest... Dat is wat ze altijd zei: 'Felice Felice is erg goed voor mij...'

Weer trekt een windvlaag door de kamer.

DIENSTMEISJE (Japans)

(Weer timide) Zal ik toch niet de luiken (amado) sluiten?

FELICE (Japans)

Nee, dank je. De koele lucht is prettig... (Mijmerend) En dat was mijn O-Kiku? Weet je dat zeker?

Uit het niets verschijnt plots een man voor het raam. Hij probeert zich tegen de stortregen te

* Felice... Felice... *

beschermen met een immense paraplu. Desondanks is hij doorweekt. Zijn beeltenis krijgt iets abstracts, als een geposeerde studiofoto: de zwarte achtergrond, de regenstralen, het water dat van zijn paraplu druipt, de droge ruimte daaronder.

MAN (Japans)

Sluit de luiken (amado)! Sluit de luiken! Een tyfoon! T-a-i...! F-o-e-n...!

En hij is al weer verdwenen in het duister. FELICE staat op en steekt zijn hand naar buiten, alsof hij de echtheid van het tafereel wil testen. Het regenwater kletst op zijn hand. Met zijn natte hand verfrist hij zijn gezicht.

Het DIENSTMEISJE kijkt vanachter het tafeltje toe. Ze wacht af.

Vervuld van melancholie kijkt FELICE naar haar. Het DIENSTMEISJE slaat de ogen neer...

FELICE (voice over)

Mijn beste Antonio, hoeveel gezichten hebben ons niet door de camera aangekeken, hoeveel ogen hebben gewacht op ons teken, ongeduldig gewacht op het moment dat ze weer mochten bewegen?

Het geluid van de regen en de wind ebt weg.

7. FOTO'S

Een serie close-ups van vrouwengezichten, steeds detailopnames uit de foto's van de voorafgaande reis.

Allen kijken in de camera, steeds met een ietwat dromerige blik (gevolg van het poseren, dat voor deze foto's meestal een tiental seconden geweest moet zijn). Serene portretten van de vrouwelijke bewoners van het Japanse platteland, eenvoudig gekleed, de haren zonder opsmuk opgestoken, de gezichten getaand door de buitenlucht, geïdealiseerde eenvoud.

Maar er wordt niet echt geposeerd, het werk wordt slechts voor de duur van de belichting van de foto tijdelijk tot stilstand gebracht.

FELICE (voice over)

Antonio, van alle Japanners die voor mijn camera waren heb ik er niet één gekend. Ik heb vergeefs naar de waarheid in hun ogen gezocht. Er was geen waarheid. En er was geen leugen. Er was één groot stil niets.

* Felice... Felice... *

Afsluitend het gezicht van een meisje dat met een klein gezelschap tot de enkels in het zeewater op zoek is naar schelpdieren, de gestalten van de vrouwen worden weerspiegeld in het water.

Een uitzoom onthult het idyllische tafereel van de vissersmeisjes op zoek naar schelpdieren.

FELICE (voice over)

En O-Kiku...? O-Kiku... Haar heb ik misschien nog het minst gekend. Het eerste het beste dienstertje in een herberg in Shimonoseki heeft ze meer over zichzelf verteld dan in al die jaren aan mij. Zou ze ooit iets om mij gegeven hebben? Een kort moment maar, niet meer dan in een flits, - ik zou er tevreden mee zijn...

Het geluid van de regen brengt ons terug in de herberg...

8. HERBERG SHIMONOSEKI. INT. NACHT

Het gezicht van FELICE. Het is nog vochtig van het regenwater. Het DIENSTMEISJE kijkt dromerig en stil naar de mijmerende FELICE.

Met een kleine flakkerende schemerlamp op de vloer belicht FELICE de zachte kleuren van een glasdia: het is het tafereel van de vissersmeisjes in het lage zeewater. Door de positie van de glasplaat ten opzichte van het goudwarme licht van de lamp voortdurend te wisselen ontstaat een geheimzinnig spel van kleuren.

FELICE kijkt even kort naar het DIENSTMEISJE. Maar als FELICE spreekt is zijn aandacht meer op de glasdia van de vissersmeisjes gericht dan op het DIENSTMEISJE.

FELICE (Japans)

Ik zag haar voor het eerst toen zij met haar familie schelpen verzamelde. Ik was op doorreis van Nagasaki naar Yokohama. In de buurt van Onomichi dwaalde ik langs de kust op zoek naar mooie opnames. Ik maakte een foto van een paar meisjes, met mijn laatste onbelichte plaat van die dag. Direct na die opname stond ze daar. Maar ik wist niet of ik haar wel of niet op de foto had vastgelegd. Na het ontwikkelen zag ik pas dat ik haar had gemist...
Daarna moet ik nog uren naar ze hebben gekeken. Een van de oudere vrouwen bracht me wat schelpen.
O-Kiku stond daar in het water te giechelen. Een beetje brutaal,

* Felice... Felice... *

bedenk ik nu. Zoals die eerste dag is het nooit meer geweest...

FELICE kijkt weer even naar het DIENSTMEISJE.

Een plotse windvlaag slaat wat regenwater naar binnen.

Waterdruppels rollen over de glasplaat. Het lijkt alsof de afbeelding op de foto oplost in het water. De schemerlamp flakkert en dooft bij een tweede windvlaag.

De afbeelding van de vissersmeisjes verdwijnt in duisternis.

Het geluid van regen. Het klapperen van de losse panelen.

Buiten is ook de verre lantaarn gedoofd.

Het geluid van de luiken (shoji) die worden dichtgeschoven. Op het rijstpapier tekenen zich dikke vlekken van de regendruppels af, die met doffe klappen tegen het grijswitte papier aanplakken.

In het duister verschijnt plots weer het licht van de kleine schemerlamp boven de open kist met fotoplaten.

Het vlammetje van de olielamp spiegelt zich ondeugend in FELICE'S ogen. Het lijkt alsof hij door een golf van herinneringen wordt overspoeld.

FELICE (**voice over**)

Een huishoudster is hier snel geregeld.
Vanaf die dag heette ze mijn huishoudster en was ik officieel met haar getrouwd. Maar wat betekent dat hier?

Had ik haar daar moeten laten?

FELICE legt de glasplaat met de vissersmeisjes terug in de kist.

Het geluid van zeewind, ver weg een vogel. Het rijstpapier bolt op van de aanhoudende wind.

FELICE (**voice over**)

Antonio, de wind is een slechte vriend van de liefde, zeggen ze in Japan. Vanaf de dag dat ik O-Kiku als huishoudster in mijn huis nam waaide een vreemde, tomeloze wind in mijn hoofd.

Ik geloof niet dat zij ooit van mij heeft gehouden.
Hoe ze er hier ook over spreken, ze was mijn huishoudster en niet mijn vrouw. Zo dacht ze erover.

* Felice... Felice... *

Abrupt draait FELICE zich om naar het tafeltje.

Het DIENSTMEISJE heeft haar hoofd op het tafeltje gelegd. Ze slaapt.

Omzichtig nadert FELICE het kleine tableau. Op gepaste afstand hurkt hij bij het DIENSTMEISJE neer en bewondert haar ongeschonden gezicht, dat roerloos slaapt. Knipperend opent het DIENSTMEISJE haar ogen. Beduusd wrijft ze de slaap uit haar ogen. Onhandig schuift zij op haar knieën richting schuifdeur (fusuma).

DIENSTMEISJE (Japans)

Neemt u mij niet kwalijk...

In de deuropening buigt ze nog eens diep, haar hoofd raakt de vloermat. Ze sluit de deur.

FELICE blijft bewegingloos in zichzelf gekeerd achter...

FELICE (**voice over**)

Antonio, twee dagen lang raasde er een tyfoon over Shimonoseki. Jaren geleden zou ik een vrouw hebben gehoord om me gezelschap te houden. Maar ik had al lang de moed verloren nog een levend mens aan te raken.

9. FOTO'S

Foto's van verlaten landschappen, geen mens te zien: heuvels, bergen, rivieren, meren, watervallen, de zee (ver weg, onbereikbaar een vissersbootje). Alles van een lege eenzaamheid. Alles vastgezet in rotsvaste klassieke kaders. Niets beweegt.

Af en toe benadrukt de verre roep van een vogel de stilte...

FELICE (**voice over**)

Op weg naar Onomichi, daar waar O-Kiku is geboren, heb ik gereisd in een grote stille leegte.

Ik heb met niemand gesproken, niemand heeft mij aangesproken. Soms kreeg ik wat fruit van de boeren, ik heb hen bedankt als een doofstomme. Ik kon ze laten denken dat ik hun taal niet verstond. Met mededogen hebben ze over me geroddeld en gelachen. Ik was

* Felice... Felice... *

de dwaze gaijin die liever loopt dan een riksja huurt, die liever zwijgt dan spreekt.

En in die leegte probeerde ik O-Kiku te vergeten. Ik ontweek de herbergen waar wij vroeger de nacht doorbrachten, ik ontweek de bekende paden, opnieuw ontweek ik alles dat me aan haar kon herinneren, - en toch was ze nooit uit mijn gedachten.

Ja, lopen is een merkwaardige vorm van denken, Antonio: het heeft me uitgeput.

10. HERBERG ONOMICHI. INT. DAG

FELICE ligt onder een vaal laken. Hij is bleek, zijn ogen staan hol, zijn haren ongekamd, een baard van dagen, zijn lippen droog en schraal.

Naast FELICE staat zijn koffer open, slordig liggen daarin de weinige kleren die hij bezit.

De schamele lege kamer is verduisterd, slechts door de kieren schittert zonlicht.

Buiten horen we zacht het ruisen van de zee.

Het is alsof FELICE met open ogen ligt te slapen.

Het geluid van de rammelende schuifdeur (fusuma). FELICE kijkt nauwelijks op.

In de deuropening verschijnt MATSU, een oude kromgegroeide man, zijn gezicht getaand door de zon en de zeewind, zijn handen slank maar sterk, om zijn mond immer een tevreden glimlach.

MATSU hurkt naast de zieke FELICE. Uit een grote kom schept hij zachte rijst (okayu) in een klein kommetje en voert de half omhoog steunende FELICE, behendig de eetstokjes manipulerend, kleine hoeveelheden van de rijst.

FELICE leunt terug, om zijn lippen hangen nog rijstkorrels.

FELICE (Japans)
(mompelt) Arigato (Dank je)... Arigato...

MATSU grinnikt. Nog steeds op zijn hurken eet hij behendig en snel zelf de resterende rijst uit de grote kom op.

Af en toe wipt hij ongedurig wat op en neer, maar de houding kost hem zichtbaar geen moeite.

MATSU (Japans)
(Vrolijk) Felice-San, het is te hopen dat u nog even ziek blijft.
(Grinnikt) Mijn maag vaart er wel bij.

* Felice... Felice... *

FELICE (Japans)

Je mag het allemaal hebben. Ik begrijp niet waarom je me blijft voeren.

MATSU (Japans)

(Grinnikt weer) Omdat u mijn nicht, de herbergierster, daarvoor betaalt. Ze maakt zich zorgen om uw gesteldheid. Dag aan dag klaagt ze dat ze geen dooie gaijin in haar herberg wil. De politie is al naar u komen informeren. Waarom u zich niet bent komen registreren, vroegen ze. Ik heb gezegd: 'Hij is doodziek. Als hij weer beter is komt hij wel.' Ik heb ze mijn woord gegeven. Ze zeiden: 'Een dode gaijin geeft alleen maar last. Stuur hem weg.' Ik heb gezegd: 'Als hij nu gaat zal hij zeker sterven, nog voordat hij de grens van de prefectuur heeft bereikt. Dan hebben jullie zeker een dooie gaijin.' (Grinnikt) U bezorgt veel mensen veel last, Felice-San, als u hier sterft. Niemand zal daar blij mee zijn.

FELICE (Japans)

(In de meest verregaande Japanse beleefdheidsvorm) Dank u, ik zal het nog even uitstellen.

MATSU (Japans)

Ooooooh! Wat een prachtig Japans. Ik heb altijd gedacht dat onze taal niet paste in de monden van de vreemdelingen (gaijin). U bent een wonder. Vertelt u mij eens, hoe hebt u dat geleerd?

FELICE kijkt schuin omhoog naar de oude man. Een vage glimlach speelt om zijn mond, MATSU amuseert hem.

FELICE (Japans)

Van een vrouw...

Even is MATSU stil, alsof hij de twee woorden van FELICE even weegt en beoordeelt.

MATSU (Japans)

Aaaaah....mmmmm....

FELICE sluit zijn ogen. Alsof hij ze nooit meer wil openen.

FELICE (**voice over**)

Uiteindelijk heb ik me als een ziek dier neergelegd in een schamele herberg. Ik wachtte niet op redding, alles had afgedaan, Antonio,

* Felice... Felice... *

geloof me, ik was bereid te sterven, ik vond het goed om voorgoed
verloren te gaan in dit vreemde land met zijn onbereikbare mensen.

MATSU'S aandacht wordt getrokken door het kleine kistje met glasdia's. Hij trekt het naar zich
toe en opent het. Hij bekijkt een paar van de glasdia's.

Als MATSU opzij kijkt naar FELICE heeft deze zijn ogen weer geopend. Maar FELICE zwijgt.
Roerloos kijken de twee mannen elkaar aan. Dan...

FELICE (Japans)

Ze zijn voor jou...

MATSU (Japans)

Maar...

FELICE (Japans)

Alsjeblieft, het is een geschenk...

MATSU buigt zijn hoofd diep naar voren...

MATSU (Japans)

Arigato gozaimasu. (Heel erg bedankt), arigato gozaimasu...

FELICE (Japans)

Wil je weten wat het zijn?

MATSU reageert niet.

FELICE (Japans)

Herinneringen. Herinneringen en verhalen, Matsu-San, als geesten
in een fles.

MATSU (Japans)

En u geeft ze aan mij?

FELICE (Japans)

(Somber) Ja, ik wil ze vergeten...

MATSU buigt weer diep...

MATSU (Japans)

(Verontschuldigend) Maar ik ben maar een oude visser.

MATSU sluit het kistje en schuift het opzij.

* Felice... Felice... *

MATSU (Japans)

Ik zal ze ophalen als het daarvoor de juiste tijd is. Voorlopig zal ik ze nog bij u laten.

FELICE sluit zijn ogen.

Buiten ruist onophoudelijk de zee.

11. HERBERG ONOMICHI. INT. DAG/NACHT

FELICE zit aan de lage tafel in de hotelkamer. Buiten ruist nog steeds de zee. Voorzichtig neemt FELICE wat eenvoudig voedsel tot zich: rijst en wat vis. Hij eet met stokjes, behendig als een Japanner. Hij is overduidelijk weer gezond en fit, hij heeft die merkwaardige frisheid van iemand die na een zware ziekte er weer opgemonterd bij zit. Hij heeft zich geschoren.

Het geluid van de schuifdeur. FELICE kijkt op.

MATSU (Japans)

Aaaah, u bent uit bed!

FELICE (Japans)

Ja, eindelijk. Je bent laat...

In de deuropening verschijnt MATSU.

MATSU (Japans)

Ik moest de meiden ontlopen. Ze willen niet dat ik u lastig val...

FELICE (Japans)

Ik zal ze morgen zeggen dat het goed is...

MATSU (Japans)

Het is beter dat u met hen niet over mij spreekt. Ik ben bang voor hun woede...

FELICE (Japans)

Ja, ik ook. Ze behandelen mij alsof ik de duivel zelf ben. Ze brengen het eten zonder een woord, ze hebben het beddegoed weggeruimd zonder een woord, zelfs de luiken hebben ze niet voor me willen openen.

MATSU (Japans)

* Felice... Felice... *

Het spijt me dat ze u zo slecht behandelen, Felice-San, het spijt me.

FELICE staat op en loopt naar de luiken. MATSU kijkt hem na.

Voorzichtig opent FELICE het luik. Het geluid van rustige golven dringt naar binnen.

FELICE kijkt uit over een zachtgeel strand. Aan de waterkant liggen twee kleine vissersboten. Ernaast staan lange bamboestokken met wapperende vlaggetjes. Over het hele strand hangen zwarte visnetten te drogen, rustig wiegend in de wind.

Twee kleine JONGETJES rennen spelend en schreeuwend met een geïmproviseerde vlieger langs de waterlijn.

FELICE zakt op zijn hurken, snuift de koele zeewind op en kijkt ademloos naar het tafereel.

MATSU voegt zich naast FELICE.

FELICE glimlacht.

Stil zitten de twee mannen gehurkt naast elkaar.

De twee JONGETJES op het strand rennen terug, de vlieger stijgt en daalt, van ver horen we hun kirrende roep.

FELICE (Japans)

Er wordt niet naar schelpen gezocht?

MATSU (Japans)

Dat is een ander seizoen, Felice-San. Bovendien, er zijn hier nauwelijks nog schelpen te vinden. De schelpen hebben zich teruggetrokken. Zelfs voor vis moeten we steeds verder uitvaren.

FELICE (Japans)

(Kijkt even verbaasd opzij) Kan dat zo plots gebeuren?

MATSU (Japans)

Ja, ieder stuk zee heeft zijn goede en slechte tijd. Hier is het nu slecht, maar een paar kilometer verderop zijn de vangsten goed.

FELICE (Japans)

Maar voor hier is dat een ramp, niet?

* Felice... Felice... *

MATSU (Japans)

Mmmmmm... Het is zoals het is...

FELICE (Japans)

Vaar jij nog uit, Matsu-San?

MATSU komt omhoog vanuit zijn hurkzit.

MATSU (Japans)

Nee, al jaren niet meer.

MATSU sluit het luik. FELICE laat hem begaan.

FELICE (Japans)

Je bent te oud?

MATSU neemt plaats achter de lage tafel. FELICE volgt de rustige handelingen van de oude visser...

MATSU (Japans)

Het is een lang verhaal, Felice-San. Op mijn leeftijd ga je hier alleen nog naar zee om te sterven, als alles gezegd is, dan stap je uit en de zee neemt je.

Even zwijgen de twee mannen.

FELICE staat op van zijn plaats bij het raam.

FELICE (Japans)

Pijnlijke herinneringen, Matsu-San?

MATSU glimlacht...

MATSU (Japans)

Als de platen in uw kistje....

FELICE glimlacht...

FELICE (Japans)

Zal ik sake laten komen?

MATSU (Japans)

Ik kan u mijn verhaal ook zonder sake vertellen. Het is lang geleden, de sake zou het vertroebelen.

MATSU kijkt FELICE aan, diep in zijn ogen - een hoogst ongebruikelijke handeling voor

* Felice... Felice... *

MATSU. Dan duwt hij zijn hoofd licht naar voren, alsof hij het wil laten wegzinken tussen zijn schouders...

MATSU (Japans)

Nu ben ik oud. Ooit was ik jong en onverstandig.

FELICE luistert.

CHISHU (Japans)

Ik woonde hier niet ver vandaan. Ik was getrouwd. Met een goede vrouw, van wie het niet moeilijk was te houden. Maar ze was zwak. We kregen drie dochters en iedere geboorte betekende een groter gevaar. Ze was te zwak om kinderen op de wereld te zetten, eenvoudigweg te zwak, begrijpt u Felice-San. Maar een dochter is hier niet veel waard. Minder dan een net voor de visvangst. (Kucht even...) Ik heb tien jaar lang niet bij haar geslapen. Ik wilde haar de pijn sparen van nog een kind, begrijpt u dat? Wat kon ik anders?

FELICE knikt.

CHISHU (Japans)

Maar het is ondraaglijk voor een visser om zonder zoon te sterven. Zonder zoon is een visser niets, niemand. Hoe kon ik nog met opgeheven hoofd door het dorp? Hoe kon ik naar de markt met de vangst van mijn vistochten?

Ik bleef steeds langer weg op zee. De vis bracht ik naar een markt in een ander dorp. Soms kwam ik weken niet thuis.

'Waarom?' vroeg ze op een keer, 'Waarom zie ik je niet meer?'

Bedrijf de liefde met me en ik geef je een zoon.'

Ik heb haar tot bloedens toe geslagen.

FELICE (Japans)

Maar je hield van haar.

CHISHU kijkt even op, dan buigt hij opnieuw zijn hoofd.

CHISHU (Japans)

Ja, omdat ik van haar hield. Ik was jong en onverstandig. Ik heb met haar geslapen en negen maanden lang heeft ze gezegd dat het een zoon zou worden.

Toen het kind geboren werd is ze gestorven. Rustig en zonder pijn, dat was vreemd, alsof het er niet toe deed.

Er valt een stilte. Langzaam is de avond gevallen. FELICE en MATSU lijken langzaam in het duister te verdwijnen. Buiten rammelt de wind aan de luiken, de zee laat zijn golven nu stevig op

* Felice... Felice... *

het strand slaan. Uiteindelijk...

FELICE (Japans)

(Zacht) Het was een zoon?

MATSU kijkt even op en glimlacht.

FELICE (Japans)

Het was een dochter... (Kucht, vervolgt nog zachter, bijna onhoorbaar) Op een avond toen zij zo oud was dat zij zou kunnen trouwen, heb ik haar het verhaal van haar geboorte verteld. Ze had er recht op mijn verdriet te begrijpen. Waarom ik bang was voor haar ogen. Ze had mooie ogen, Felice-San...

MATSU kijkt even op, maar slaat al snel zijn ogen weer neer...

FELICE zwijgt en wacht.

Twee schimmen in het duister...

MATSU (Japans)

Nadat ik haar over de dood van haar moeder verteld had heeft ze me gezworen dat ze altijd bij me zou blijven. Dat ze me nooit zou verlaten, zei ze, dat ze altijd voor me zou blijven zorgen. Het was niet moeilijk om van haar te houden, Felice-San. Ik heb haar gelooft, begrijpt u, ik was dan wel niet meer jong, maar nog steeds onverstandig.

FELICE zwijgt en wacht. De figuur tegenover hem is nog slechts een silhouet.

Uiteindelijk ontsteekt FELICE een olielamp. Een zacht warm licht valt over het koude en bleke gezicht van MATSU. Hij heeft zijn lippen samengeknepen tot een streep. Zijn ogen staan dof.

FELICE (Japans)

(Zacht) En ze heeft zich niet aan haar woord gehouden, is het niet?

MATSU buigt opnieuw zijn hoofd.

MATSU (Japans)

Het is zoals het is... Ze is getrouwd en nooit meer teruggekeerd. Misschien was ze bang voor mijn woede. Ik weet het niet. Maar er was geen woede, begrijpt u. Ik heb het geld voor haar huwelijk geaccepteerd, dat zegt voldoende. Als ze de vrouw van die man wil zijn, dan is ze daar op haar plaats. Wat moet ze met een oude vader? Zo dacht ik erover. Ik hoop dat die man goed voor haar is

* Felice... Felice... *

geweest.

Het vlammetje van de olielamp schittert in de ogen van FELICE.

Tegenover hem zwijgt MATSU. FELICE gunt hem de eenzaamheid van het duister, hij dooft de olielamp.

12. HERBERG ONOMICHI. INT. DAG

Voorzichtig ochtendgloren. FELICE ligt met zijn hoofd op de tafel voor hem te slapen. Om hem heen liggen wat omgevallen lege sake-karafjes. Hij moet gedronken hebben en slaapt zijn roes uit.

Het geluid van de schuifdeur. FELICE reageert niet, hij slaapt.

MATSU probeert zo zacht mogelijk de kamer binnen te sluipen. Hij opent het kistje, neemt de fotoplaat van de naar schelpdieren zoekende vissersmeisjes eruit en legt deze zacht op tafel. Dan sluit MATSU het kistje en neemt het mee de kamer uit.

Pas het sluiten van de schuifdeur wekt FELICE uit zijn diepe slaap.
Door de glasdia op de hoek van de tafel merkt FELICE dat het kistje verdwenen is.

Buiten horen we het scherpe gekras van meeuwen. De wind is gaan liggen. Het ruisen van de golven.

FELICE staat op en schuift de luiken van zijn ramen open. De roodwarme gloed van de ochtendzon, die nog maar half boven de horizon is uitgeklimmen, valt naar binnen.

Op het strand hangen nog steeds de donkerzwarte netten, roerloos nu.

Aan de waterkant zien we MATSU bij een kleine vissersboot. Hij duwt deze het water in.

FELICE ziet hoe het kleine bootje zich met moeite door de branding naar open zee begeeft.

Verstijfd slaat FELICE het gade; hij zakt door zijn knieën en slaat zijn handen voor zijn ogen.

FELICE (Japans) (lispelt)
Matsu... Doe het niet, kom terug...

FELICE buigt zijn hoofd tussen zijn knieën. Roerloos.

De achtergelaten glasdia op de hoek van de tafel.

* Felice... Felice... *

13. HERBERG ONOMICHI. INT. DAG

FELICE ligt te slapen op de vloer, half onder de tafel.
Buiten klinken verwaaid in de wind opgewonden stemmen.

Het geluid van de schuifdeur. In de deuropening verschijnt een ietwat sjofele Japanse HERBERGIERSTER. Ze heeft haar kimono slordig om zich heen geslagen.

FELICE is wakker geworden van het geluid. Slaapdrongen kijkt hij de HERBERGIERSTER in de ogen die op haar knieën in de deuropening zit.

HERBERGIERSTER (Japans)
(Hard en zonder mededogen) De oude man is uitgevaren. Zijn boot
is leeg teruggekeerd. Hij zal verdronken zijn.

FELICE schrikt.

FELICE (Japans)
Dat spijt me... Dat spijt me echt...

HERBERGIERSTER (Japans)
Matsu-San was de vader van O-Kiku.

FELICE weet even niet of hij het goed heeft gehoord. Langzaam en ongelovig zoekt hij houvast aan de tafel.

FELICE (Japans)
Dat kan niet waar zijn.

HERBERGIERSTER (Japans)
Matsu-San was de vader van O-Kiku. Het heeft hem pijn gedaan
dat u hem niet heeft herkend.

Als verstijfd kijkt FELICE naar de HERBERGIERSTER.

FELICE (Japans)
Het spijt me oprecht dat ik mijn plichten heb verzaakt.

Bijna automatisch, als een volleerde Japanner, buigt FELICE zijn hoofd tot op de mat voor hem.

HERBERGIERSTER (Japans)
(Dwingend) Wanneer zult u vertrekken?

* Felice... Felice... *

FELICE (Japans)

Vandaag nog. Maakt u zich geen zorgen.

FELICE maakt opnieuw een beleefde buiging.

De HERBERGIERSTER knikt en sluit de schuifdeur.

FELICE staat op en loopt naar de open luiken. Buiten, aan de waterrand, staan wat mensen bij het lege bootje. De donkere visnetten wapperen als zwarte kraaien in de wind.

FELICE sluit de luiken, alsof hij zijn gezicht in het zachte duister van de kamer wil verbergen.

14. FOTO'S

In zeer trage overvloeders verschijnt een serie foto's van de Berg Fuji. Als de beroemde serie van Hokusai, 'Honderd gezichten op de Berg Fuji', wordt de heilige berg vanuit diverse standpunten in beeld gebracht. De witte top steeds als herkenningspunt, soms weerspiegeld in het heldere water van een meer, soms half aan het zicht onttrokken door een paar bomen, soms op de voorgrond een kleine kano, of een lage brug, soms in de voorgrond een landarbeider of een pelgrim.

Verstilde bijna abstracte beelden van een verdwenen schoonheid: heimwee en melancholie.

FELICE (**voice over**)

Antonio, in Onomichi heb ik de vader van O-Kiku gevonden. Hij is gestorven. Hij heeft me verteld over O-Kiku. Ze is me nog nooit zo nabij geweest. Hij had me kunnen doen geloven dat ze van me heeft gehouden...

Het gaf me de moed om verder te reizen...

15. FOTOSTUDIO FUJI. INT. DAG

Een schuifpaneel van rijstpapier. FELICE opent het paneel, daarachter komt de aanblik op de Berg Fuji te voorschijn, even majesteitelijk en kleurrijk als op de foto's. Zacht zonlicht valt op het gezicht van FELICE, die zich op een kussen neerlaat en bewonderend het vergezicht aanschouwt.

FELICE (**voice over**)

Antonio, ik heb onze goede vriend Ueno bezocht. Hij bezit nu een fotostudio langs de Tokaido, aan de voet van de Berg Fuji.

Iedereen wil zich laten fotograferen met de heilige berg op de

* Felice... Felice... *

achtergrond. Het heeft van hem een gefortuneerd man gemaakt.
Wie had dat kunnen denken van onze leerling, die toen hij ons
assisteerde de chemicaliën maar niet uit elkaar kon houden.

In het landschap verschijnt een JAPANSE VROUW, deftig gekleed in een westerse jurk volgens de mode van 1895: veel kant, veel overbodige frutsels. Op haar hoofd een klein koket hoedje dat op haar stevige haarmassa vrolijk op en neer danst.

Het lijkt alsof ze de verhoudingen van het landschap een beetje verstoort, alsof ze iets te groot is ten opzichte van de heilige berg op de achtergrond.

De VROUW draait met haar parasol, legt hem dan elegant over haar linkerschouder, haar rechervoet plaatst ze een weinig naar voren waardoor haar keurig geregen laarsjes zichtbaar worden.

De VROUW knikt even verontschuldigend naar FELICE. Deze knikt terug.

Dan, van buiten ons gezichtsveld, horen we UENO wat naar de vrouw roepen.

UENO (Japans)

(Off) Ja, precies, stil, stilstaan...!

Zeker tien seconden staat de VROUW ademloos stil, dan, routineus en gedachtenloos, draait ze haar parasol.

UENO (Japans)

Oooooh... Neemt u mij niet kwalijk! Wat doet u nu, Mevrouw Fukuzawa, ik vroeg u nog zo... Stil! Stil! Dit is een foto! Voor een foto moet u stil staan!

Beteuterd en beschaamd kijkt de VROUW even snel in de richting van FELICE.

Boos loopt UENO, een montere jonge Japanse man met een serieuze oogopslag, gekleed in strak westers pak, in de richting van de VROUW het gezichtsveld van FELICE binnen. Maar hij passeert haar en ontdekt het vergezicht van de heilige berg met twee stappen van zijn perspectivische kracht. De Berg Fuji blijkt geschilderd op een achterdoek in een fotostudio!

UENO verplaatst een attribuut, bestudeert het licht dat van boven in zijn studio valt.

UENO (Japans)

We moeten opschieten. Het licht daalt al weer. (Tot Felice) Het spijt me Sensei (Meester). De wolken zijn nog steeds onze grootste vijand.

FELICE glimlacht.

De VROUW schuifelt wat ongelukkig op en neer.

* Felice... Felice... *

UENO verdwijnt weer uit ons gezichtsveld.

UENO (Japans)
(Off) Goed, nog eens. Stil.

Nogmaals verstijft de VROUW in haar elegante pose.

UENO (Japans)
Jaah... Niet bewegen... (na vijftien ademloze seconden) Perfect.
Perfect. Juist op tijd.

Buiten schuift een wolk voor de zon, een immense schaduw glijdt door de fotostudio. De VROUW buigt beleefd naar FELICE. Hij knikt beleefd terug. FELICE staat op van zijn zitplaats, stapt vanaf zijn verhoging de studio in en schiet zijn voeten in de slippers die klaar staan. UENO brengt hem een Westerse stoel en zet deze voor hem neer. Het is een merkwaardig gezicht: FELICE op een stoel, met achter hem een geschilderde Berg Fuji. UENO komt bij hem zitten, op zijn schoot een houten camera. Zijn keurige kostuum, zijn smetteloos witte overhemd en gesteven boord, steken schril af bij het verformfaaide kostuum van FELICE.

FELICE (Japans)
Wil niemand met de echte berg buiten op de foto?

UENO (Japans)
Oh nee. Deze is veel mooier dan de echte. Bovendien is Fuji-San de helft van het jaar verborgen in wolken. En de contouren van deze zijn veel scherper. Vindt u ook niet?

FELICE lacht. Hij neemt de camera van UENO, keurt het apparaat.

FELICE (Japans)
Weet je, in Amerika en Frankrijk werken ze aan een apparaat voor levende fotografieën. Ik heb erover gelezen. Nog even en we fotograferen het leven zelf en niet langer de dood. Alles zal bewegen, zelfs de bladeren aan de bomen.

FELICE geeft het apparaat terug.

UENO (Japans)
Onze foto's zullen hun stilte verliezen, Sensei. Dat zal het einde van onze professie zijn.

FELICE (Japans)
We vormen een vreemd gilde, Ueno. De wereld schreeuwt en

* Felice... Felice... *

rent,- en wat doen wij? Wij bevriezen alles wat beweegt. We zijn boodschappers van de dood, Ueno. Het is belangrijk dat gevaar te onderkennen.

UENO (Japans)

U bent somber, Sensei?

Even zwijgen de twee mannen en kijken elkaar kort aan...

FELICE (Japans)

Het is goed te zien dat het je goed gaat, Ueno...

UENO slaat zijn ogen neer.

UENO (Japans)

Sensei, na zoveel jaren... Ik dacht, u bent Ueno vergeten...

FELICE (Japans)

Nee, Ueno-San, niet vergeten. Maar ik was vele jaren niet in Japan.

UENO (Japans)

(Afwachtend) U bent op reis? Alleen?

FELICE (Japans)

Ja. Alleen. Daarom ben ik hier. (pauzeert even, dan voorzichtig) Ik zoek O-Kiku. Door mijn afwezigheid heb ik haar uit het oog verloren. Misschien weet jij waar ik haar kan vinden.

UENO kijkt even weg van FELICE. Hij schraapt zijn keel...

UENO (Japans)

O-Kiku... Ze was trots. Ze wilde niets van mij aannemen, omdat u mijn Sensei was. Ze zei dat ze u had verlaten en dus geen recht had op mijn steun.

FELICE (Japans)

(Nieuwsgierig) Ze is dus hier geweest?

UENO (Japans)

Nee, dat was nog in Yokohama. Ik zag haar op straat. Ik vroeg haar of u ook in Yokohama was. Pas na lang aandringen is ze meegegaan naar mijn studio. Ik heb haar gezegd dat ze zonder man verloren zou zijn. Dat ze als een oude zwerfster zou eindigen, of als dienstmeid in een bordeel. Het spijt me. Ik hoop dat ik niet te vrij ben geweest?

* Felice... Felice... *

FELICE schudt van nee.

UENO staat op en loopt naar een kleine commode in Westerse stijl. De commode is afgewerkt met een spiegel in de vorm van een halve cirkel. UENO bekijkt zijn eigen spiegelbeeld, glijdt er even met zijn ranke vingers langs, kijkt even om, besluit dan om een la van de commode te openen. Hij neemt er een zwaar fotoalbum uit, het omslag is met zwart lakwerk afgewerkt. Even weifelt hij weer, hij schraapt zijn keel, een diepe bijna onaardse keelklank...

UENO (Japans)

Uuuuhm... In Yokohama heeft O-Kiku dit achtergelaten. Ze zei: 'Als je de Sensei ziet, geef hem dit.' Ze zei: 'Ik had het niet mogen meenemen. Felice Felice zal het missen.'

Weer zwijgen de twee mannen. FELICE aarzelt, maar dan...

FELICE (Japans)

Het is het album met portretten?

UENO (Japans)

(On-Japans kort en afgemeten) Ja.

FELICE (Japans)

Geisha's en prostituées, niet?

UENO kijkt strak voor zich uit.

FELICE (Japans)

En daarna?

UENO (Japans)

Niets... Ik heb haar nooit meer gezien. Niet veel later ben ik hier naar Fuji-San gekomen. Ik laat de jongen in Yokohama mijn platen halen en de nieuwe chemicaliën. Yokohama maakt niemand gelukkig. Ik hoop dat ze er niet is gebleven.

FELICE (Japans)

(Aarzelend) Heb je nog een plaat van haar gemaakt.

UENO kijkt FELICE verbaasd aan. Hij weifelt, alsof hij niet kan antwoorden, alsof zijn antwoord een belediging voor FELICE zou betekenen.

UENO (Japans)

(Kil) U denkt toch niet?

* Felice... Felice... *

FELICE (Japans)

(Een beetje nijdig) Ik denk niets, Ueno-San. Je zou toch... Ach...

UENO (Japans)

Zij liet zich door niemand fotograferen... (een moment onzeker nu) toch...?

FELICE herstelt zich van zijn korte woede...

UENO loopt op FELICE toe en overhandigt hem het fotoalbum. Automatisch slaat FELICE het boek open: het portret van een geisha, een artificieel witbepoederd gezicht, felrode lippen, een dromerige blik...

FELICE (Japans)

Nee, er is geen foto van haar. Het kost me steeds meer moeite haar gezicht voor de geest te halen. Iedere dag moet ik verder graven in mijn geheugen. Ik vraag me af of het beeld dat ik me van haar voorstel nog wel overeenkomt met hoe ze ooit is geweest. (Grinnikt) Had ik een paar levende fotografieën van haar gehad, ze zou voor altijd bij me zijn geweest. De toekomst is altijd te laat, Ueno.

UENO staat nerveus op zijn benen te draaien. Hij gaat nog steeds niet zitten op de stoel tegenover FELICE.

FELICE (Japans)

(Plots meegesleept door zijn herinnering) Haar gezicht is niet meer dan een vage vlek, Ueno-San, maar haar stem hoor ik nog scherp. Hoe ze Felice...Felice zei...

Weet je nog hoe ik haar leerde mijn naam uit te spreken, hoe ze, zoals met ieder woord dat ik haar leerde, het eerst even proefde, voorzichtig, als met een sterk gekruid gerecht.

Felice... Felice...

Nooit alleen Felice, altijd Felice...Felice..., weet je nog, alsof ze het eerste Felice niet vertrouwde. En ook al vroeg ik haar Felice te zeggen, ze hield vast aan Felice...Felice..., - ik kon smeken wat ik wilde. (Moedeloos) Jullie doen hier immers alleen wat jullie zelf willen, dat is een nationale ziekte.

UENO kijkt niet op of om. Hij lijkt zo zijn eigen gedachten te hebben.

* Felice... Felice... *

FELICE (Japans)

Waarom heb je haar niet in huis genomen? Ik heb altijd gedacht dat je heimelijk van haar hield. Jullie waren van dezelfde leeftijd. Ik heb geen vrouw hier gezien. Is het om O-Kiku?

Roerloos hoort UENO het aan, zijn gezicht staat strak, zijn lippen stijf samengeperst.

FELICE (Japans)

(Boosaardig) Ben je niet verplicht je meester (Sensei) eerlijk te antwoorden?

Getergd kijkt UENO op.

UENO (Japans)

U bent mijn Sensei. U heeft me de kunst van de fotografie bijgebracht. Daarom heb ik niet het recht om...

FELICE (Japans)

Om van O-Kiku te houden...?

UENO draait zich weg van FELICE, hij loopt naar de geverfde Berg Fuji, vlak bij het doek is hij net zo groot als de heilige berg...

UENO (Japans)

Ze had respect voor u. Er was niemand voor wie ze méér respect had dan voor u. Waarom was het niet genoeg voor u...? U wilde...

UENO, met zijn rug naar FELICE gekeerd...

FELICE (Japans)

Wat wilde ik...?

UENO (Japans)

(Zacht en voorzichtig) Ik weet niet wat u wilde, Sensei. U wilde iets van haar dat ze niet kon geven, zoals foto's geen beweging kunnen geven. U heeft iets in haar koud gemaakt. Dat was een groot verdriet voor haar...

FELICE (Japans)

Ik weet het, ik ben een barbaar (gaijin), een vreemdeling, die er weinig van begrijpt, die er niets van begrijpt. Een gaijin kan je wel bedienen, maar niet beminnen... Waarom kon ze niet gewoon van

* Felice... Felice... *

me houden, als een vrouw...?

Met een vinger glijdt UENO langs de besneeuwde top van de Berg Fuji, nog steeds met zijn rug onwillig naar FELICE gekeerd.

UENO (Japans)

Ze hield van u, Sensei, - dat kon iedereen zien.... Maar u hebt haar verlaten, is het niet?

FELICE (Japans)

Ik heb haar geld gestuurd. Met grote regelmaat. Ik heb aan mijn verplichtingen voldaan...

UENO (Japans)

U hebt haar alleen achtergelaten in Nagasaki, waar ze geen familie had, niemand kende. U bent weggegaan zonder een woord, zonder iets...

FELICE (Japans)

Heeft ze je dat gezegd. Heeft O-Kiku je dat gezegd? Mijn God, heeft ze dan tenminste iets gezegd...?

UENO (Japans)

Nee. Ze heeft gezwegen. Ze heeft me nooit geantwoord, wat ik haar ook vroeg.

FELICE (Japans)

(Bitter) Ja. Haar mond houden, dat beheerste ze meesterlijk...

UENO draait zich eindelijk om, zijn ogen spuwen vuur...

UENO (Japans)

Ik heb navraag gedaan in Nagasaki. Ik heb naar u geïnformeerd. Ik dacht, er moet iets met de Sensei zijn gebeurd. Hij kan O-Kiku niet aan haar lot hebben overgelaten. Ik dacht aan een ongeluk, of een ziekte. Maar u was vertrokken, zonder bericht, zonder adres...

UENO bijt op zijn onderlip en sluit zijn ogen.

UENO (Japans)

U heeft O-Kiku weggegooid als een vergeeld negatief. Ik dacht altijd dat u meer in haar zag dan een tijdelijke bruid, dat u niet als een van die zeelui was die voor een paar weken een vrouw trouwen als een goedkope concubine...

* Felice... Felice... *

FELICE (Japans)

Ueno-San!

UENO (Japans)

Neen, Felice-San! (Weer die onaardse keelklank) Uuuh... U begrijpt, ik kan niet langer uw leerling zijn... Ik zou willen dat u ging... Sensei. Er is al te veel gezegd. Vergeeft u mij mijn vrijpostigheid. Ik heb niet het recht. Alstublieft, gaat u alstublieft.

UENO draait zich opnieuw weg van FELICE. Hij huilt stille tranen.

FELICE komt omhoog uit zijn stoel, het zware fotoalbum nog in zijn handen. Hij zet een paar passen in de richting van UENO, weifelt, zet nog een paar passen...

UENO draait zich nog verder af van FELICE, om hem geen kans te geven zijn tranen te zien...

FELICE buigt even heel diep en heel Japans voor UENO.

UENO mist het gebaar niet. Ook hij buigt, diep, maar hij keert zich nauwelijks richting FELICE.

FELICE (**voice over**)

Mijn beste Antonio,

Ueno laat je vriendelijk groeten. We kunnen trots op hem zijn. Er is een waar zakenman uit hem gegroeid.

Abrupt draait FELICE zich om en loopt weg.

UENO blijft achter, zijn hoofd diep weggedoken tussen zijn schouders, als een kind dat ten onrechte is berispt.

16. FOTO'S

Panoramische overzichtsfoto van de stad Yokohama, met zicht op de haven.

FELICE (**voice over**)

Waarde broer, herinner je nog mijn panoramafoto van Yokohama? Verloren moeite. Er is daar niets meer dat nog op die foto lijkt. En dan te bedenken de inspanning die het heeft gekost de vijf opnames gelijk te krijgen. Er is daar geen huis nog op zijn plaats.

* Felice... Felice... *

Niets.

Andere, meer levendige foto's van Yokohama, foto's van een *boomtown*, een rommelige ietwat vuile havenstad, die in enkele jaren van een klein vissersplaatsje uitgroeide tot de belangrijkste haven van Japan. Drukke straatbeelden, in de haven liggen grote stoomschepen voor anker, scheepswerven, westerse huizen in aanbouw, elektriciteitsdraden boven de straten, westerlingen op de renbaan, riksja's wachtend op klanten, Japanners in een mengeling van Japanse en westerse kleding (bolhoeden boven een kimono).

Een stad in beweging...

FELICE (voice over)

De Europeanen lopen hier nog steeds rond alsof de stad van hen is.

Zo zijn wij.

En de Japanners lopen hier rond alsof ze als ons zijn.

O-Kiku hield niet van Yokohama. Ze haatte de bolhoeden en de zwartleren schoenen onder de grijze kimonojassen... en ze haatte de zeelui en hun bordelen...

Ik hoopte oprecht O-Kiku hier niet te vinden.

17. KAMER BOVEN BORDEEL YOKOHAMA. INT. DAG

Het is kil. FELICE warmt zich aan een klein stoofje (kotatsu) onder de lage tafel.

De kamer is sjofel en nauwelijks ingericht. In de hoek ligt nog een futon (matras) die niet voor de dag is opgeruimd. Op een van de panelen prijkt een vale afbeelding van een vlucht ganzen. De schuiframen van rijstpapier zijn gesloten op een kleine kier na.

Er is hier elektriciteit, boven het tafeltje bungelt een klein gloeilampje.

Vanuit het benedenhuis horen we de drukke geluiden van het bordeel: gekrakeel, drukke stemmen, af en toe de aanslag van een shamisen, onophoudelijk een schuifdeur die open en dicht gaat. Voor ons is het een geluidslandschap dat scherp afsteekt tegen de geluiden (zee, wind, vogels, krekels, af en toe een straatverkoper of de roep van een visser) die in de eerdere locaties van FELICE'S reis tot ons doordrongen.

FELICE gaat gekleed in een warme maar te kleine huiskimono.

Op het tafeltje voor FELICE ligt het zware fotoalbum met lakwerk omslag waarop met ingelegd ivoor het motief van de vlucht ganzen.

* Felice... Felice... *

FELICE slaat het fotoalbum open. Hij kijkt naar het ingekleurde studio-portret van een dromerige geisha, half verscholen achter een rose bloesemtak.

FELICE bladert niet verder.

Op de trap horen we de vlugge dribbelende voetstappen van een kind.

Een vrouwenstem roept...

KOMAKO (Japans; off)

Setsuko, kom hier.

Als een wervelwind rent een tienjarig wonderschoon meisje door de open schuifdeur de kamer van FELICE binnen. Het is SETSUKO, ze gaat gekleed in een eenvoudige maar fleurige kimono. Kirrend van plezier roept ze...

SETSUKO (Japans)

Ijééééé (Néééééé).....

Maar als SETSUKO achter de tafel FELICE ziet zitten staat ze abrupt van schrik stil. Bedremmeld en verbaasd kijkt ze naar de grote westerling.

FELICE zegt niets.

Vanuit de gang klinkt...

KOMAKO (Japans; off)

Setsuko, waar zit je... Setsuko, ondeugd...

We horen dat KOMAKO boven op de overloop arriveert. Ze probeert het nog eens, zonder de kamer te hoeven betreden...

KOMAKO (Japans; off)

Setsuko? Ben je bij mijnheer Felice? Kom. (Dwinger nu) Kom te voorschijn!

SETSUKO reageert niet, gefascineerd kijkt ze nog steeds ademloos naar FELICE. Ook FELICE houdt zijn mond stijf gesloten.

Uiteindelijk verschijnt KOMAKO in de deuropening. Haar kimono hangt slordig om haar lijf, haar haren zitten verfromfaaid, de witte poeder op haar gezicht is onzorgvuldig aangebracht. Ze lijkt een beetje aangeschoten.

Verbaasd kijkt ze naar het stilleven van SETSUKO en FELICE. Dan merkt ze dat haar kimono dreigt open te vallen waardoor haar naakte borsten niet langer bedekt zouden zijn. Ze grinnikt,

* Felice... Felice... *

trekt de kimono dan kuis dicht. Ze bijt op haar lip, maar uiteindelijk...

KOMAKO (Japans)

Het spijt me Felice-San. Ze is nog zo ondeugend. Ze is werkelijk nog te jong om al in de keuken te helpen. Ik begrijp niet waarom Okami (de madam) haar in huis heeft genomen...

KOMAKO loopt op de kleine toe en neemt het fijnbesneden gezichtje in haar beide handen; er is iets van mededogen in haar gebaar...

KOMAKO (Japans)

Al heeft ze natuurlijk een mooi gezichtje. Over een paar jaar zullen vele mannen veel geld over hebben voor haar ontmaagding.

Ruw duwt KOMAKO nu SETSUKO van haar weg, als een slechte herinnering. Verbaasd maakt SETSUKO zich los uit de greep van KOMAKO, ondertussen kan ze nog steeds haar ogen niet van FELICE afhouden.

Dan beseft KOMAKO dat ze uit haar rol is gevallen. Routineus hervindt ze de poses van haar beroep. Ze glijdt op haar knieën naast FELICE en tikt hem even met de topjes van haar vingers aan...

KOMAKO (Japans)

(Slepend en verveeld) Anata (Jij schatje), laat me je gezelschap houden.

Maar FELICE is allergisch voor de aanraking.

FELICE (Japans)

Alsjeblieft, Komako, laat me met rust.

Maar KOMAKO probeert het nog eens, weer met een klein duwtje met haar vingertoppen.

KOMAKO (Japans)

Anata...

KOMAKO'S aandacht wordt nu getrokken door het fotoalbum. Ze wil een van de pagina's omslaan, maar met zijn platte hand op de foto belet FELICE haar het blad om te slaan.

Onverschillig staat KOMAKO op, herneemt zich in een nieuwe rol, dat van pruilend kindvrouwtje.

Ze draait en draait, ze speelt wat met de slippers van haar kimono. Af en toe probeert ze een zachte glimlach uit op FELICE. Een zachtheid die nogal contrasteert met haar hoerige kimono.

* Felice... Felice... *

FELICE (voice over)

Mijn beste Antonio, In Yokohama heb ik een kamer betrokken boven onze oude studio. De benedenverdieping is nu een bordeel. Elk huis in de oude wijk is hier tegenwoordig een bordeel.

Herinner je je nog Komako. Ik had een paar ansichten van haar in mijn collectie. Ze verkochten slecht, maar het was prettig met haar werken. Ze stelde geen eisen. Vreemd genoeg was ze in Yokohama een van de weinige herinneringen die ik kon verdragen.

Wanneer KOMAKO beseft dat er geen leven in FELICE valt te blazen, maakt ze aanstalten te vertrekken.

KOMAKO (Japans)

Kom mee...

KOMAKO duwt de kleine SETSUKO voor zich uit de kamer uit.

FELICE slaat een blad in het fotoboek om, opnieuw de afbeelding van een geisha, haar gezicht wit bepoederd, de lippen met smalle verticale streepjes rood gestift, de haarkamen steken vrolijk in de lucht.

FELICE merkt dat in de deuropening opnieuw de kleine SETSUKO hem staat aan te staren.

Het beeld van de kleine SETSUKO, kwetsbaar in haar onbedorven onschuld. Het gefilterde zonlicht zet haar in een soort soft focus..., als in een foto.

FELICE (voice over)

Even heb ik erover gedacht weer een fotoapparaat aan te schaffen...

In een gestaag maar rustig tempo slaat FELICE nu blad na blad om. Het ene vrouwenportret volgt het andere op. Allemaal opnames in een studioddecor, op de achtergrond een bloesemtak of een kamerscherm. De randen van de foto verdwijnen vaak in een melkwitte soft-focus wolk. Dromerige beelden van wonderschone vrouwen in fleurige kimono's.

FELICE (voice over)

O-Kiku liet zich niet fotograferen. Nooit. 'Ik ben er altijd, Felice Felice. Waarom wilt u dan een foto?'

Misschien weet alleen jij het Antonio, of misschien ook onze andere collega's fotografen: het maken van een foto is een vorm van liefhebben. Het is een streling, een liefkozing. Niet?

* Felice... Felice... *

Geleidelijk krijgen de portretten een meer erotisch karakter. Gezeten voor een kleine spiegel, of zich gereedmakend voor hun bad, hebben de vrouwen hun kimono's naar beneden gerold. Allengs verdwijnen deze alibi's voor het tonen van hun naakte borsten. De geromantiseerde portretten lijken te verkillen in de schaamteloze exploitatie van het naakt. Tegelijkertijd behouden de portretten hun exotistische melancholie.

FELICE ziet nu pas dat SETSUKO geruisloos naderbij is gekomen. Nieuwsgierig kijkt ze over de schouder van FELICE naar de portretfoto's in het album.

FELICE sluit het album. De vlucht ganzen van ivoor lijkt weg te vliegen in het glimmende zwart van het lakwerk.

Even weet SETSUKO zich betrappt, dan glimlacht ze, een open vrolijke glimlach. Ze rent weg en verdwijnt in het trapgat.

FELICE kijkt haar geamuseerd na.

Buiten prijst een straatventer zijn waren aan.

18. KAMER BOVEN BORDEEL YOKOHAMA. INT. DAG

SETSUKO speelt met een papieren bal. Vrolijk en gefascineerd laat zij de bal op haar handen stuiten, op en neer, op en neer...

Achter haar is de vale afbeelding van de vlucht wilde ganzen.

Door met een van de luiken voor de ramen te schuiven verandert FELICE het licht op SETSUKO'S gezicht. Met vaderlijk plezier bewondert hij het tafereeltje.

SETSUKO is geheel verdiept in haar vaardige spel.

Vanaf de overloop klinkt voorzichtig....

KOMAKO (Japans; off)

Setsuko? Setsuko?

FELICE (Japans)

(Geïrriteerd) Ja, ze is hier Komako. Ze houdt me gezelschap...

In de deuropening verschijnt KOMAKO. Ze heeft zich beter verzorgd, haar make up zit minder slordig en haar haren zijn zorgvuldig weggeborgen onder een pruik. Haar kimono sluit strak om haar lichaam.

* Felice... Felice... *

Beleefd schuift ze op haar knieën naar binnen.

KOMAKO (Japans)

Het spijt me Felice-San. De Okami vraagt naar Setsuko. Ze moet in de keuken helpen.

FELICE (Japans)

Zeg de Okami dat ze over een paar jaar nog genoeg geld zal opbrengen. Kom, Komako, ze is nog een kind.

KOMAKO (Japans)

(Plots fel) En u bent een man die beter zou moeten weten. Ze zal snel geen kind meer zijn.

FELICE schrikt. Moe zakt hij door zijn knieën en zet zich achter het tafeltje.

SETSUKO slaat het met weinig begrip gade.

FELICE (Japans)

Setsuko, wil je wat thee voor Komako en mij halen. (Wenkt naar Komako) Kom, hou me gezelschap...

SETSUKO probeert de bal stuitend op haar handen hoog te houden en verdwijnt in het trapgat.

FELICE en KOMAKO zitten zwijgend tegenover elkaar. KOMAKO'S gezicht trekt plots samen van de pijn; ze duwt met haar slanke vingers tegen de pruik.

FELICE kijkt haar vragend aan.

KOMAKO (Japans)

Het is niets, het haar zit wat te strak op mijn hoofd.

FELICE (Japans)

(Voorzichtig en oprecht geïnteresseerd) Van waar kom je, Komako? Waar ben je eigenlijk geboren?

KOMAKO (Japans)

(Venijnig en geïrriteerd)

Ik ben geen sentimenteel hoertje, Felice-San. Vanaf de dag dat mijn vader mij hier bracht heb ik gezworen dat ik hem zou vergeten. Als ik hem op straat zou tegenkomen, ik zou hem niet herkennen.

FELICE (Japans)

Je verbaast me... nog steeds...

* Felice... Felice... *

KOMAKO (Japans)

(Met alle moed die zij in zich heeft)

Waarom woont u hier in dit kot, dat stinkt naar het zweet? Waarom hijst u zich in een te kleine kimono: u ziet er belachelijk uit, wist u dat? Waarom sluit u zich hier op en gaat u nooit uit? Waarom verwacht u Setsuko's kleine hoofd met onzinnige verhalen? Ze is misschien te klein om te begrijpen wat er met haar zal gebeuren. Maar ze is zeker niet te klein om te weten dat ze het hier niet prettig zal krijgen. Ze gelooft dat ze met u mee kan, weg van hier. U bent misschien niet onbemiddeld, maar niemand zal toestaan dat u dit kleine winstobject steelt. U speelt een verloren spel, Felice-San.

(Na een korte pauze...) Is het vanwege O-Kiku?

FELICE probeert niet te reageren op de naam van O-Kiku.

KOMAKO (Japans)

Ik heb met u te doen, Felice-San. U weet, ik mag u wel. Het was prettig om voor u te poseren, toen u nog fotografeerde.

(Na een korte stilte, weifelend, fluisterend bijna...) Ik ben bijna vrij, mijn jaren zitten erop. Ik zou met u mee kunnen gaan. U zult van mij geen last hebben...

Plots slaat KOMAKO haar ogen neer, beschaamd over zoveel onbetamelijke en vrijpostige woorden...

In de deuropening verschijnt SETSUKO.

FELICE kijkt verbouwereerd naar KOMAKO, dan naar SETSUKO en dan weer naar KOMAKO.

SETSUKO zet de theepot en de kopjes op tafel; voorzichtig schenkt ze de thee.

Een ongemakkelijke stilte hangt boven de tafel.

Eindelijk hervindt FELICE als eerste zijn kalmte...

FELICE (Japans)

(Vriendelijk) Dank je Setsuko. Ik denk dat de Okami op je wacht. Ga maar... ga maar...

Onbezorgd huppelt SETSUKO weer weg. FELICE staart haar na.

* Felice... Felice... *

Voorzichtig kijkt KOMAKO, haar hoofd nog gebogen, naar FELICE tegenover haar. Opnieuw probeert ze met haar vingers de pijn in haar hoofd te bezweren.

FELICE (Japans)
Je bent ziek, niet...? Het heeft je te pakken?

KOMAKO (Japans)
U moet mij vergeven...

Ze staat op, rent struikelend naar de deur.

FELICE (Japans)
Komako, alsjeblieft...

KOMAKO grijpt de deurpost.

FELICE (Japans)
Is O-Kiku hier teruggeweest?

KOMAKO kromt haar rug, alsof er nu een pijnscheut door haar hele lichaam gaat. Met haar rug naar FELICE gekeerd...

KOMAKO (Japans)
Waarom heeft u niet eerder naar haar gevraagd?

FELICE (Japans)
Omdat ik bang was haar hier te vinden. Begrijp je dat?

KOMAKO (Japans)
Ja.

KOMAKO buigt haar hoofd nog dieper tussen haar schouders en laat zich op de vloermat zakken.

FELICE (Japans)
Wanneer is O-Kiku hier geweest?

KOMAKO (Japans)
(Boos) Ja, ze is hier geweest. Alleen. Ze wilde in de keuken werken. De Okami heeft haar weggestuurd, ze was bang voor uw toorn. Ze dacht dat O-Kiku was weggelopen. 'De gaijin zal ons om geld vragen als hij haar vindt.' zei ze. Ik heb haar gesmeekt O-Kiku in de keuken te laten werken. Op straat zou ze verloren zijn, niet soms? Maar de Okami is hard en onrechtvaardig...

* Felice... Felice... *

FELICE (Japans)

Wat denk je Komako, is ze bij mij weggelopen?

KOMAKO (Japans)

U weet hoe ik over u denk. Waarom zou ze bij u weglopen? Ze was toch uw vrouw, wat kon ze nog meer wensen.

FELICE (Japans)

Mijn liefde misschien?

KOMAKO kijkt FELICE verbaasd aan. Dan is er weer de pijn in haar hoofd, ze huilt maar verbergt haar gezicht nu achter haar handen.

FELICE (Japans)

Komako, ik zal je iets vertellen dat je zal verbazen; ik heb het nooit iemand verteld. Ik respecteerde O-Kiku. Ja, hoeveel Europeanen zouden hun Japanse echtgenotes hebben gerespecteerd? Ik heb O-Kiku nooit met één vinger aangeraakt. Ik heb alleen naar haar gekeken.

Langzaam glijden de handen van KOMAKO voor haar gezicht weg, ze veegt de stille tranen uit haar ogen. Verbijsterd kijkt ze FELICE aan. Ze zegt niets.

FELICE (Japans)

Onze eerste nacht legde zij zich naast mij neer. Ik heb haar duidelijk gemaakt dat ik niets van haar verwachtte. Ik heb gezegd dat ik zou wachten totdat zij van mij zou houden, - als een echtgenote.
'Maar ik hou van u.' zei ze.
'Ik heb je gekocht', zei ik haar, 'Je kunt niet van mij houden.'

KOMAKO (Japans)

(Zacht) Maar ze heeft van u gehouden, meer dan mogelijk is. Er waren er die haar hebben geminacht, - ze was immers uitgehuwelijkt aan een gaijin, niet iets om trots op te zijn... Maar ze was voor niets en niemand bang...

FELICE kijkt KOMAKO roerloos aan. KOMAKO schudt haar hoofd.

FELICE (Japans)

(Alsof hij Komako niet heeft gehoord vervolgt hij met iets dat op een lange zucht lijkt...) Ik heb haar alleen gevraagd of ik naar haar mocht kijken. Ze heeft nee gezegd en zorgvuldig de naaktheid onder haar kimono voor mij verborgen gehouden.

* Felice... Felice... *

'Ik ben geen foto', zei ze.

Ik had de aanblik van haar naakte lichaam kunnen opeisen, ik had immers haar familie betaald, maar ik, dwaas die ik ben, ik wilde dat ze mij haar naaktheid schonk.

KOMAKO luistert roerloos.

FELICE (Japans)

Op een dag heb ik woedend wat muntstukken voor haar neergelegd. Zoals ik dat voor de andere vrouwen in de studio deed. Ze heeft het geld genomen en haar kimono naar beneden gerold.

FELICE slaat zijn ogen neer.

FELICE (Japans)

Ik begreep dat ik haar voorgoed had verloren. De volgende dag ben ik op reis gegaan. Ik ben te laat teruggekomen.

KOMAKO (Japans)

Felice-San, begrijpt u dan niet hoeveel pijn u haar heeft gedaan? Ze verachtte ons, de vrouwen die voor u poseerden, de vrouwen die hun lichaam verkochten alleen voor een foto. U liet ons goed verdienen, maar we waren voorgoed van iedereen. U maakte immers geen prenten, wij waren het echt, op de foto's...

KOMAKO schudt haar hoofd.

KOMAKO (Japans)

Arme O-Kiku.

FELICE (Japans)

Ik kon het niet verdragen. Ik wilde een teken dat ze van me hield, dat ze werkelijk van me hield, niet als de eerste de beste hoer, begrijp je...

KOMAKO lacht, hard en pijnlijk, dwars door haar tranen en pijn heen.

KOMAKO (Japans)

(Cynisch) Ja, dat begrijp ik.

KOMAKO duwt zichzelf omhoog.

FELICE (Japans)

Begrijp me niet verkeerd, Komako.

* Felice... Felice... *

Ook FELICE staat op.

KOMAKO zet al een stap buiten de deur, ze duwt de schuifdeur al langzaam dicht...

FELICE (Japans)

Jij bent een vriendin, Komako, alsjeblieft begrijp me niet verkeerd.

KOMAKO houdt zich staande aan de schuifdeur...

KOMAKO (Japans)

Ze is vertrokken naar Tokio, dat is alles wat ik weet...

FELICE (Japans)

Tokio is een grote stad, Komako.

KOMAKO (Japans)

Dat weet ik, Felice-San.

KOMAKO sluit de schuifdeur.

Getergd zakt FELICE op zijn knieën, zijn hand glijdt over de vlucht ganzen op het fotoalbum voor hem op tafel. Hij sluit zijn ogen en laat zijn zware lichaam achterover vallen, op zoek naar een diepe slaap.

19. FILMBEELDEN. DROOM.

Een van de fraai ingekleurde vrouwenportretten. Het zou een van de foto's uit het album kunnen zijn. Maar als bij toverslag komt dit beeld steeds even in slow motion tot leven. Aarzelend en traag als in een droom, maar ze beweegt, ze beweegt echt, om steeds weer tot stilstand te komen in een freeze-frame.

Een Japanse vrouw op de veranda die bloemen schikt. Andere vrouwen voegen zich bij haar. Een kleine theeceremonie. Als er wordt geglimlacht dan verborgen achter de wijde mouw van de kimono.

Maar de bewegingen worden nooit doorgezet. Steeds weer die akelige bevriezing van het beeld na een veelbelovende traag ingezette beweging.

Uiteindelijk klinkt van ver, als vanuit een echoput...

SETSUKO (Japans)

* Felice... Felice... *

Felice-San... Felice-San, wordt wakker, alstublieft wordt toch wakker...

Dan bevriest het bewegende levende beeld van de vrouwen weer tot een foto.

De roep van SETSUKO klinkt steeds luider en realistischer.

20. KAMER BOVEN HET BORDEEL YOKOHAMA. INT. NACHT

SETSUKO rammelt aan het zware slapende lichaam van FELICE.

SETSUKO (Japans)

Mijnheer Felice... U moet Komako helpen, ze is ziek, komt u toch...

De ogen nog dichtgeslagen van de slaap komt FELICE omhoog. Hij neemt de tengere schouders van SETSUKO in zijn handen, probeert haar tot bedaren te brengen.

SETSUKO (Japans)

Ze gilt... Komt u toch... ze gilt...

FELICE (Japans)

Rustig Setsuko, rustig... Het is vast niets ernstigs, ze zal weer te veel sake gedronken hebben...

FELICE wil weer gaan liggen, maar SETSUKO blijft aan zijn kimono trekken. Met zijn grote armen omhelst FELICE nu SETSUKO...

FELICE (Japans)

(Fluisterend) Rustig... Rustig maar... Ik kom... Rustig...

Het helpt. SETSUKO komt tot bedaren.

We horen nu geschreeuw op de benedenverdieping. Rennende mensen. Schuifdeuren die open en dicht vliegen...

FELICE staat op. SETSUKO wil hem volgen.

FELICE (Japans)

Ga hier rustig zitten en wacht op me.

SETSUKO knikt onwillig, maar gehoorzaamt.

* Felice... Felice... *

Als FELICE verdwijnt staat SETSUKO op en loopt naar de deuropening, vanuit het overloopje slaat ze de gebeurtenissen beneden gade: verstijfd en verschrikt.

Even later verschijnt FELICE op het overloopje, hij draagt KOMAKO in zijn armen. De wijd opengesperde ogen van KOMAKO kijken verwilderd de wereld in, om haar mond hangt speeksel, haar hoofd schudt ongecontroleerd op en neer.

FELICE (Japans)
(Tegen SETSUKO) Weg.... Opzij...

FELICE legt KOMAKO op zijn futon. De zieke vrouw lijkt in een shock-toestand.

FELICE (Japans)
Ik heb het zo vaak gezegd... Laat je niet volgieten met sake... Het is slecht voor je...

FELICE probeert KOMAKO in een voor haar gemakkelijker houding te leggen. Voorzichtig probeert hij de pruik van haar hoofd te schuiven.

FELICE schrikt. Zijn handen glijden door een mengsel van pus en bloed.

SETSUKO slaat het verbijsterd gade.

FELICE (Japans)
Mijn god... (ziet dan SETSUKO) Weg, ga naar beneden... (bijna smekend) alsjeblieft Setsuko, ga naar beneden, ga slapen. Het komt goed, dat belooft ik...

Stapje voor stapje loopt SETSUKO achteruit, maar bij de deuropening houdt ze stil.

Radeloos kijkt FELICE haar aan.

FELICE (Japans)
Haal dan een schaal water en een doek...

SETSUKO rent weg.

FELICE neemt KOMAKO weer in zijn armen. Ze lijkt even bij zinnen te komen.

FELICE (Japans)
(Verwijtend) Waarom heb je het niet verteld, Komako.

KOMAKO (Japans)
Wat had ik kunnen zeggen. Het is onze eigen ziekte. We zijn

* Felice... Felice... *

allemaal aangeraakt door het bloed.

FELICE (Japans)

Ik had je kunnen helpen. Ik had bij het consulaat om medicijnen kunnen vragen...

KOMAKO (Japans)

Hiervoor zijn geen medicijnen... Alleen liefde kan ons redden...Maar ik heb de liefde niet gekend...

FELICE (Japans)

Dat is niet waar, Komako...

Met een droge doek veegt FELICE de witte schmink van het gezicht van KOMAKO, alsof hij haar gezicht wil ontdoen van de gekunsteldheid van haar beroep.

KOMAKO (Japans)

(Met grote moeite) U had O-Kiku niet mogen verlaten.

FELICE (Japans)

Ik weet het. Kan ik haar terugvinden?

KOMAKO (Japans)

Dat heeft geen zin...

KOMAKO perst een pijnlijke hoest uit haar keel.

FELICE (Japans)

Is ze net als jij....?!

KOMAKO lacht, een pijnlijke morbide lach.

KOMAKO (Japans)

U kent haar slecht.

Plots komt ze verder omhoog, haar ogen wijd opengesperd. Heftig omhelst ze FELICE...

KOMAKO (Japans)

Ik had ook van u kunnen houden...

Maar FELICE ontdoet zich van KOMAKO'S omhelzing, neemt haar schouders tussen zijn handen...

KOMAKO hoest opnieuw, haar lippen bewegen...

* Felice... Felice... *

FELICE schudt de zieke vrouw door elkaar...

FELICE (Japans)

Wacht, wacht toch. Komako, blijf... mijn God, sterf niet...

KOMAKO'S lichaam schokt omhoog, dan valt haar hoofd naar achter.

FELICE (Japans)

(Zacht en zonder hoop) Sterf niet...

In de deuropening verschijnt SETSUKO. Als ze KOMAKO ziet valt de schaal met water uit haar handen. De scherven vliegen in het rond, SETSUKO slaat haar handen voor haar mond en blijft daar als verstijfd staan kijken. Over haar wangen rollen in stilte tranen.

FELICE (**voice over**)

Antonio, de nacht voordat ik naar Tokio vertrok is Komako overleden.

De syfilis had haar hoofd opgevreten...

Buiten klinkt de houten ratel van een nachtwaker...

21. BRUG OVER BEEK. EXT. DAG

De lichtgebogen brug over een kleine beek. Het aansluitende pad voert door een bos van voornamelijk naaldbomen.

De lage ochtendzon zet de bomen in een geheimzinnig tegenlicht. Vlak boven de grond en tussen de varens hangen mistflarden.

Het plotse buitenlicht breekt het beeld open; het werkt als een moment van opluchting, frisse lucht, na de gesloten en claustrofobische hotelkamers...

Over het pad komen FELICE en SETSUKO aanlopen. FELICE is weer gekleed in het wat zware westerse pak. SETSUKO huppelt in haar lichte kimono naast hem.

Op de brug komt het tweetal tot stilstand. FELICE buigt door zijn knieën en komt op ooghoogte van SETSUKO. Het waterige zonlicht speelt in haar gitzwarte haren.

FELICE (Japans)

Ik heb de Okami beloofd dat je tot hier mee mocht. Zul je braaf terug gaan?

SETSUKO bijt op haar onderlip maar zegt niets.

* Felice... Felice... *

FELICE (Japans)

(Ongemakkelijk) Bedenk dat je vriendin Komako het zo gewild zou hebben. Felice-San reist terug naar Europa: je zou daar niet gelukkig kunnen zijn. Begrijp je dat.

SETSUKO knikt, zonder overtuiging.

FELICE zet zich voorzichtig in beweging. SETSUKO verroert zich niet, het moedigt FELICE aan zijn stappen iets te vergroten.

Als FELICE van de brug af is draait hij zich om en steekt bij wijze van groet zijn hand op.

SETSUKO beantwoordt dat gebaar met een heel voorzichtig tegengebaar.

Dan laat FELICE zijn koffer op de grond zakken en loopt terug. Hij neemt SETSUKO in zijn armen, een onhandige schuldbewuste omhelzing.

Schielijk draait hij zich nu om en loopt terug naar zijn koffer aan het begin van de kleine brug.

Langzaam verwijdert hij zich van de brug. Dan...

SETSUKO (Japans)

Felice-San...! Felice-San...!

Even weifelt FELICE, zal hij zich omdraaien. Dan kijkt hij toch maar over zijn schouder.

Op de brug springt SETSUKO vrolijk op en neer, ze wuift met haar beide armen.

SETSUKO (Japans)

Felice-San...! Ik ga... Sayonara... Sayonara...

FELICE wuift terug.

SETSUKO draait zich om en rent het pad op, richting Yokohama. Haar kleine gestalte lijkt op een geest die zich door de grijze mistflarden en het lage zonlicht heenspoedt.

FELICE kijkt haar na.

Het geluid van een stoomfluit, een vertrekkende trein, drukke straatgeluiden, paardengetrappel, ratelende paardentrams, voetstappen, schreeuwende straatventers...

22. FOTO'S

Foto's van Tokio, een mengeling van traditionele Japanse huizen en westerse bakstenen

* Felice... Felice... *

gebouwen. Een drukke stad, krioelende mensenmassa's, in de straten paardentrams en riksja's. De camera glijdt langs telefoonraden boven de straten, langs moderne straatlantaarns, een onscherpe figuur die te snel bewoog tijdens de opname van de foto.

FELICE (**voice over**)

Antonio, ik reisde naar Tokio. Daar moest het einde van mijn reis zijn. Daar moest ik O-Kiku vinden.

Maar Tokio is de stad van het vergeten, want niets is hier blijvend. Zelfs als je stilstaat beweegt hier alles... een goede plaats om te verdwijnen in vergetelheid, voorgoed...

Courtisanes in feestkleding, felgekleurde kimono's, mannen die parasols voor hen dragen, naast hen *maiko*, jonge meisjes die ooit het vak moeten leren.

FELICE (**voice over**)

Natuurlijk ben ik eerst in de Yoshiwara gaan kijken, - O-Kiku heb ik er niet gevonden, louter herinneringen, verbleekte foto's...

Het geluid van een windbelletje...

23. WESTERS HOTEL TOKIO. INT. NACHT

Op het bureaublad ligt het stapeltje dichtbeschreven briefpapier. Daarnaast de glasdia van de vissersmeisjes op zoek naar zeeschelpen.

De kroontjespen staat wat onbeholpen in het inktpotje.

FELICE (**voice over**)

Antonio, het is een verloren strijd. Ik heb O-Kiku niet gevonden.

Iedere dag heb ik een paar regels aan deze brief geschreven. Ik heb je alles gezegd. Alles wat er is gebeurd naar waarheid opgeschreven. Eerlijker dan ik ooit met de afdruk van een foto ben geweest.

FELICE staat op en loopt naar het raam.

Buiten dwarrelen nog steeds donzige sneeuwvlokken langs de ramen. Tussen de luiken twinkelt het windbelletje in de aanhoudende tocht die door de kieren naar binnen dringt.

FELICE bekijkt zijn eigen evenbeeld in de weerspiegeling van de ruit. Het is alsof hij de contouren van zijn gestalte met zijn ogen aftast. Soms verbreken een paar sneeuwvlokken die op

* Felice... Felice... *

de ruit smelten de scherpte van het spiegelbeeld.

Het lijkt alsof FELICE zichzelf toespreekt...

FELICE (**voice over**)

Langzaam is O-Kiku een herinnering zonder beeld geworden, - als ik haar nu op straat zou tegenkomen, ik geloof niet dat ik haar zou herkennen. Ik heb mezelf beloofd morgen passage naar Port Said te boeken, mijn koffer staat gepakt...

Er wordt op de deur geklopt.

FELICE (Japans)

(Onverschillig) Mmmm....

Er wordt nog eens geklopt...

FELICE (Japans)

(Luider nu) Ja....

FELICE kijkt om en ziet in de deuropening KIMIKO, een knappe Japanse vrouw van middelbare leeftijd, gekleed in een zwierige en elegante Westerse outfit.

Haar binnenkomst heeft iets van een wervelwind, die speels om het inerte logge lichaam van FELICE heendwarrelt.

KIMIKO is getrouwd met een Amerikaanse consul, haar Japans wordt dan ook voortdurend opgefleurd met Engelse woorden.

Ze loopt met uitgestrekte armen naar FELICE.

KIMIKO (Japans)

Felice, my dear (met een kwinkslag) en wat ben ik boos op je.

KIMIKO neemt de handen van FELICE in de hare. Ze kijkt hem vriendelijk aan.

KIMIKO (Japans)

Al zeker een maand in Tokio en zelfs geen berichtje. Op weg naar de Rokumeikan zagen we je gisteren lopen. Ik zeg tegen Charles: 'Charles een spook... !' 'Nee', zegt Charles 'Het is Felice.' Naughty, hoe kun je ons zo verwaarlozen.

FELICE is nog te verbouwereerd om te antwoorden.

KIMIKO (Japans)

Kom, talk, zeg dat je blij bent me te zien...

KIMIKO kijkt rond door de hotelkamer...

* Felice... Felice... *

KIMIKO (Japans)

Waar is je kleine dienstertje, hoe heette ze ook alweer, kom, help me...

FELICE (Japans)

O-Kiku...

KIMIKO (Japans)

(Vrolijk) Jaaaa... Charles laat je groeten. Ik geloof dat hij echt boos is. Je hebt hem teleurgesteld Felice...

KIMIKO loopt door de kamer, haar rokken ruisen door de hotelkamer. FELICE volgt zorgvuldig haar bewegingen.

Uiteindelijk komt KIMIKO naast FELICE staan. Zij bekijkt zichzelf in de weerspiegeling van de ruit.

KIMIKO

Oooh, what a lovely yuki-mi (het bewonderen van de sneeuw; snow-viewing) this could be...

FELICE

(Lacht; ook in het Engels!) Snow-viewing, dressed like that?

KIMIKO draait zich elegant van FELICE weg.

KIMIKO (Japans)

Vind je mijn jas niet mooi...?

KIMIKO inspecteert opnieuw de kamer van hoek tot hoek. Onbeschaamd snuffelt ze in de koffer van FELICE, ze komt tot stilstand bij het bureautje en neemt het stapeltje briefpapier in haar handen...

KIMIKO (Japans)

Aaah, je schrijft een brief...

KIMIKO kijkt FELICE vragend aan.

FELICE verbijt zich.

Dan valt KIMIKO'S oog op de glasdia. Ze neemt hem in haar handen. Ze kijkt weer even naar

* Felice... Felice... *

FELICE, dan weer naar de glasdia.

KIMIKO (Japans)

Ik zal eerlijk met je zijn. Antonio heeft geïnformeerd bij het consulaat. Hij maakt zich zorgen, hij heeft al maanden niets van je vernomen. Hij schreef iets over een geschiedenis met je Japanse echtgenote... (voorzichtig) O-Kiku...

FELICE antwoordt niet.

KIMIKO (Japans)

Waar is ze?

FELICE (Japans)

Weg...

KIMIKO (Japans)

(Zucht) Good boy...

KIMIKO houdt de glasdia omhoog.

KIMIKO (Japans)

Moet ik haar hier op kunnen terugvinden?

FELICE (Japans)

Nee. Die plaat heb ik te vroeg gemaakt. Of te laat, wat je maar wilt.

KIMIKO (Japans)

Maar je hebt haar daar gevonden, is het niet? Met haar enkels in het water, haar kimono opgebonden, de zon hard en hoog aan de hemel. Een mooi plaatje...

FELICE (Japans)

Geen mooi plaatje. Een slechte herinnering, Kimiko. Zo een die je zou moeten vergeten... Ben je gekomen om me de les te lezen?

KIMIKO legt de glasdia terug op het bureau. Rustig en bedaard nu loopt ze op FELICE toe.

KIMIKO (Japans)

Oh, Felice. Waarom heb je ons nooit wat van je laten horen. Wie anders dan wij zijn je vrienden hier in Tokio. Het is werkelijk onvergeeflijk.

* Felice... Felice... *

FELICE (Japans)

Ik durfde jullie niet onder ogen te komen...

KIMIKO (Japans)

Ze heeft je goed te pakken, die kleine
O-Kiku van je.

FELICE (Japans)

Ik had haar nooit moeten verlaten.

KIMIKO (Japans)

(Verbaasd) Heb jij haar verlaten?

FELICE (Japans)

Als weggaan en niet terugkomen dat is, dan heb ik haar verlaten.

KIMIKO (Japans)

Maar waarom, Felice?

FELICE (Japans)

Er is veel dat ik niet begrijp, Kimiko, onder andere hoe jullie
elkaar liefhebben...

KIMIKO (Japans)

Daar is niet zoveel anders aan dan bij jullie, Felice-San. Jullie
maken er alleen meer lawaai over...

FELICE zwijgt.

KIMIKO komt naast FELICE staan, peinzend kijkt ze naar de sneeuwvlokken die achter het
raam nog steeds neerwarrelen.

Het windbelletje tinkelt. Getergd kijkt KIMIKO omhoog. Met een ruk trekt ze het belletje los
van de gordijnroep.

KIMIKO (Japans)

(Woedend en onverwacht) Alsof het al niet koud genoeg is. Wij in
Japan bergen dit op in de winter. Het is om in de zomer koelte te
geven. Jullie *gaijin* snappen niets van de seizoenen. Jullie zien ons
als één grote poppenkast, een optocht van curiosa...

Dan, geschrokken van haar felheid, keert KIMIKO zich naar FELICE. Ze streelt met haar vinger
zijn gezicht.

KIMIKO (Japans)

(Zacht) Mijn grote onmogelijke Felice. Je bent niets veranderd.

* Felice... Felice... *

Alleen ouder geworden en nog triester: eenzame verlegen Felice. (Plots weer fel) Je bent dus zo'n romanticus. Je komt de halve wereld over reizen voor een liefde die je niet begrijpt. Heb je dan al die jaren hier niets gezien, heb je niets geleerd vanachter je fotoapparaat?

FELICE zwijgt.

KIMIKO loopt van FELICE weg. Ze zet zich op het bed.

KIMIKO (Japans)

Goed, ik vergeef je.

FELICE (Japans)

Dat is niet nodig.

KIMIKO (Japans)

Wat is er gebeurd?

FELICE (Japans)

Ze moest van me houden, werkelijk van me houden.

KIMIKO (Japans)

Als ze zo lang bij je is gebleven, waarom zou ze dan niet van je hebben gehouden?

FELICE (Japans)

Iedere dag zeg ik tegen mezelf dat ik zal ophouden haar te zoeken. En iedere dag loop ik door Tokio, zie ik in ieder gezicht het hare. Ik heb geen foto van haar, Kimiko. Niet eens een herinnering. Ja, ik heb een foto van de plaats waar ik haar heb ontmoet. En ik had een foto van ons huis in Nagasaki, waar we hebben gewoond. En een foto van de Tokaido, waarover we hebben gereisd. En een foto van een herberg waar we hebben gelogeed. En een foto van Yokohama, waar ze niet graag was... (peinst) Ja, dat alles had ik, maar haar gezicht is me ontschoten. Ik wil haar niet vergeten, Kimiko, begrijp je dat dan niet. Ik wil haar niet vergeten. Daarom moet ik haar vinden...

KIMIKO staat op, vol mededogen...

KIMIKO (Japans)

Om haar te zeggen dat het je spijt? Ze is nog steeds je echtgenote, is het niet? Officieel en volgens onze wet. Zo'n contract kan alleen jij opzeggen. Is het dat wat je wilt? Je moet haar vergeten, Felice-

* Felice... Felice... *

San. Dat is het beste. Je hebt iets stuk gemaakt dat niet meer valt te helen. Laat het zo, laat het rusten...

KIMIKO zwijgt en draait zich om.

KIMIKO (Japans)

Charles en ik verwachten je morgen voor het diner. Laat je pak persen. Zo kun je je niet vertonen.

Bij de deur weifelt ze even. Het gezicht van FELICE is wit als een noh-masker.

KIMIKO keert terug op haar schreden. Uit haar jaszak haalt ze een klein briefje tevoorschijn, ze laat het op het bureau glijden.

KIMIKO (Japans)

(Zucht) Het heeft geen zin, maar ga het met je eigen ogen zien. Ze is getrouwd met een stoffenhandelaar. Charles laat er zijn pakken maken. Dit is het adres.

Bij de deur kijkt KIMIKO niet meer om. Ze sluit de deur zacht achter haar.

Op het bureau, naast de brief en de glasdia van de vissersmeisjes: een klein wit briefje met een plattegrondje en wat Japanse tekens.

24. ACHTERKAMER STOFFENWINKEL. INT. DAG

Een verhoogde ruimte achter een stoffenwinkel die slechts gedeeltelijk zichtbaar is achter een half dichtgeschoven paneel.

Gezeten op de tatami (vloermat) inspecteert KUROSU-SAN, gerespecteerd handelaar in Engelse stoffen, een rol wol van een gedistingeerd patroon. Hij draagt een brilletje, dat hij af en toe op zijn voorhoofd schuift om het daar te vergeten. Zoals zoveel Japanners is hij ouder dan hij er uitziet, hij is de vijftig reeds gepasseerd. Hij heeft vriendelijke zachte ogen.

KUROSU-SAN warmt zich aan de kleine stoof onder de tafel.

In de winkelruimte klinkt een belletje en het opzijschuiven van een schuifdeur.

FELICE (Japans) (off)

* Felice... Felice... *

Goedemiddag. Bezoek...

KUROSU-SAN (Japans)

Wees welkom... wees welkom...

KUROSU-SAN staat op en verdwijnt half aan het zicht onttrokken in de winkel.

KUROSU-SAN (Japans)

Komt u toch verder, mijnheer. Wees welkom in onze winkel.

KUROSU-SAN schuift het paneel naar de winkel iets verder open. FELICE verschijnt. Hij knoopt zijn zware winterjas los en ontdoet zich van zijn schoenen en stapt de verhoogde ruimte op.

KUROSU-SAN keert de schoenen van FELICE om, zodat hij bij vertrek er weer eenvoudig in kan stappen.

KUROSU-SAN (Japans)

Neemt u toch plaats, alstublieft. Warmt u zich bij de stoof.

KUROSU-SAN schuift een kussen naar zijn klant en buigt diep.

FELICE (Japans)

Dank u. Mijn excuses voor het ongerief.

KUROSU-SAN buigt weer, een ritueel dat iedere klant ten deel valt, en gaat tegenover zijn onverwachte bezoeker zitten.

KUROSU-SAN (Japans)

Waar kan ik u mee van dienst zijn...?

FELICE kijkt rond in de kleine ruimte, alsof hij naar iets op zoek is.

FELICE (Japans)

(Bijna afwezig) U verkoopt stoffen?

KUROSU-SAN (Japans)

(Enthousiast) Engelse stoffen! Eerste kwaliteit Engelse stoffen!
Betere zult u niet vinden.

FELICE knikt. Zijn oog valt op de rol Engelse wol.

KUROSU-SAN (Japans)

Zojuist gearriveerd. Speciaal voor de Amerikaanse consul.

* Felice... Felice... *

FELICE knikt weer.

FELICE (Japans)

De vrouw van de Consul heeft mij uw adres gegeven.

KUROSU-SAN (Japans)

Aaaah... mmmmm.... welk een eer...

Er valt een stilte tussen de twee mannen. Uiteindelijk...

KUROSU-SAN (Japans)

U zoekt een stof voor een pak?

FELICE (Japans)

Ik geloof dat ik wel een nieuw kostuum zou kunnen gebruiken. Ik ben van ver gekomen. Ik ben van Nagasaki over land tot hier gereisd...

KUROSU-SAN (Japans)

Aaaah... Nagasaki... Misschien kan ik u wat stoffen tonen.

FELICE (Japans)

U bent de heer Kurosu?

KUROSU-SAN (Japans)

(Verbaasd) Ja, dat ben ik.

FELICE (Japans)

Het zou kunnen dat ik uw vrouw heb gekend. Lang geleden. In Nagasaki... Of Yokohama...

KUROSU-SAN (Japans)

(Achterdochtig) Mijn vrouw komt van Onomichi...

FELICE (Japans)

(Dwingend) Ik zou haar graag nog eens willen ontmoeten.

KUROSU-SAN zwijgt. Hij denkt na. Dan, zonder een woord te zeggen staat hij op, zijn gezicht strak in de plooi. Hij loopt naar een schuifpaneel en opent deze op een kier.

KUROSU-SAN (Japans)

O-Kiku... O-Kiku...

O-KIKU (Japans) (off)

* Felice... Felice... *

Hai (Ja)!

KUROSU-SAN (Japans)

Wil je even komen...

O-KIKU (Japans) (off)

Hai... (Opgewekt) Ik kom er aan...

KUROSU-SAN neemt weer plaats tegenover FELICE.

KUROSU-SAN (Japans)

(Voorzichtig) Ik ben ervan overtuigd dat ze blij zal zijn u weer te zien...

Vanachter het paneel horen we snelle voetstappen. Het schuifpaneel wordt opzij geschoven. O-KIKU droogt haar natte handen aan een klein wit schortje dat ze voor haar eenvoudige kimono draagt. Haar handeling vertraagt als ze FELICE in het vizier krijgt; routineus glijden haar handen langs het schortje, ze bindt het los en laat het achter haar in het gangetje verdwijnen. Sprakeloos kijkt ze FELICE aan. Haar gezicht is niet van een klassieke schoonheid, maar fris en haar wangen gloeien. Haar ogen staan strak en geven niets weg van haar gedachten.

Snel wisselt haar blik van FELICE naar KUROSU-SAN en terug.

KUROSU-SAN staat op, neemt een kussen en plaatst zichzelf in een hoek van de ruimte. Hij zwijgt.

We horen het ruisen van O-KIKU's kimono wanneer ze naar het lege kussen tegenover FELICE loopt. Ze schuift het opzij, zakt op haar knieën en buigt diep.

O-KIKU (Japans)

Welkom Felice... Felice... Welkom in onze winkel. Het is lang geleden dat wij elkaar gezien hebben. Ik voel mij vereerd. Ik zal het meisje thee laten maken...

Nog voordat FELICE iets heeft kunnen zeggen staat O-KIKU al weer op. Het ruisen van haar kimono in de ijselijke stilte.

O-Kiku verdwijnt in het gangetje. We horen haar stem, licht opgewonden, het meisje roepen.

KUROSU-SAN buigt nog maar eens.

KUROSU-SAN (Japans)

O-Kiku laat het meisje thee maken.

FELICE knikt.

* Felice... Felice... *

FELICE (Japans)

Hoe gaan de zaken?

KUROSU-SAN (Japans)

Er is veel vraag naar westerse stoffen...

KUROSU-SAN herschikt zijn traditionele grijze kimono. Hij glimlacht.

KUROSU-SAN (Japans)

Ik draag liever een kimono. (slaat de ogen neer) O-Kiku is een grote steun. Ze helpt bij de bestellingen. Mijn klanten zijn erg op haar gesteld.

FELICE (Japans)

Het is niet moeilijk dat te geloven. U bent een gelukkig man.

KUROSU-SAN knikt kort met zijn hoofd.

De twee mannen zwijgen weer. In de deuropening verschijnt O-KIKU met een klein dienblad. Ze neemt weer plaats tegenover FELICE. Ze schenkt een kommetje thee in voor FELICE.

Als ze het kommetje aanreikt raakt FELICE even haar hand aan...

FELICE (Japans)

O-Kiku...

O-KIKU schudt haar hoofd. Ze kijkt naar haar man achter haar. KUROSU-SAN kucht. Hij staat op...

KUROSU-SAN (Japans)

(Verontschuldigend) Excuseert u mij. Er zijn nog wat stoffen die verpakt moeten voor vanavond.

KUROSU-SAN maakt een korte afgemeten buiging. FELICE groet even kort en afgemeten terug. Ook O-Kiku betuigt met een kort hoofdknikje haar respect aan haar echtgenoot. KUROSU-SAN verdwijnt in het voorste deel van de winkel.

O-KIKU (Japans)

Welkom terug in Japan...

FELICE (Japans)

Het is voor jou, O-Kiku, ik ben voor jou teruggekomen.

* Felice... Felice... *

O-KIKU (Japans)

Dat spijt me... U bent altijd goed voor mij geweest. Ik voel me verplicht aan u. Dank u.

Schijnbaar emotioneel kijkt O-KIKU FELICE aan.

FELICE (Japans)

Ik heb slecht nieuws voor je. Je vader is deze zomer overleden...

O-KIKU slaat haar ogen neer.

O-KIKU (Japans)

Ik weet het.

O-KIKU schenkt thee in. Bijna in slow motion trekt ze haar kimono recht. Haar gezicht vertrekt geen spier: het is strak en gesloten, maar niet onvriendelijk.

FELICE kijkt naar haar, zuigt iedere beweging van O-KIKU in zich op.

FELICE (Japans)

Hij is erg goed voor me geweest. Ik was erg op hem gesteld.

O-KIKU (Japans)

Ik weet het. Hij zal gelukkig zijn geweest met uw bezoek.

O-KIKU'S strakke masker wint aan sterkte, haar blik is niet spottend, wel onbeschaamd.

Het is nu de beurt aan FELICE om zijn ogen neer te slaan.

Er valt een stilte.

KUROSU-SAN verschijnt vanachter het schuifpaneel. Bezorgd slaat hij het zwijgende tafereel gade.

KUROSU-SAN (Japans)

O-Kiku...?

O-KIKU kijkt even kort om, in haar ogen een zachtmoedige vriendelijkheid...

O-KIKU (Japans)

Het is goed...

KUROSU-SAN verdwijnt weer in het niet zichtbare gedeelte van de winkel.

O-KIKU (Japans)

Nog thee Felice... Felice...?

* Felice... Felice... *

FELICE glimlacht en schudt met zijn hoofd.

FELICE (Japans)

In Nagasaki vond ik nog dit...

FELICE haalt uit zijn zak een haarkam en legt deze voor hem op de tafel.

O-KIKU glimlacht, maar ze laat het kleinood op tafel liggen.

FELICE weifelt; O-KIKU zit nog steeds roerloos tegenover hem.

FELICE (Japans)

Het spijt me... Begrijp je wat er is mis gegaan?

O-KIKU (Japans)

Nee.

FELICE knikt...

FELICE (Japans)

Ik heb mijn fotoapparaat verkocht.

O-KIKU (Japans)

Dat spijt me voor u...

FELICE (Japans)

Het heeft me opgelucht O-Kiku.

O-KIKU (Japans)

Dan ben ik blij voor u. Oprecht blij.

FELICE (Japans)

Is Kurosu-San goed voor je?

O-KIKU (Japans)

Hij is mijn echtgenoot. Hij heeft me in zijn huis genomen toen ik vanuit Yokohama naar Tokio ben gekomen. Er zijn weinig mannen die dat gedaan zouden hebben. Ik ben hem dankbaar. Hij is goed voor mij. Het is niet moeilijk om van hem te houden.

FELICE knikt.

FELICE (Japans)

Kun je mij vergeven, O-Kiku?

* Felice... Felice... *

O-KIKU (Japans)

Ja.

FELICE (Japans)

Had je het anders gewild?

O-KIKU (Japans)

Het is zoals het is, Felice... Felice...

FELICE knikt opnieuw. Meer valt er niet te zeggen.

O-KIKU bijt op haar lip, maar het is niet duidelijk of dit van woede of verdriet is.

FELICE haalt nog een klein pakje uit zijn binnenzak, niet groter dan een glasdia. Hij schuift het naar O-KIKU. Ze buigt licht naar voren als ze het aanneemt. Haar hand rust op het pakje, maar ze zegt niets.

FELICE buigt. Hij staat op en loopt naar de winkel. Wanneer hij de schuifdeur iets verder opent staat in de diepte van de winkel KUROSU-SAN hem roerloos aan te kijken.

FELICE draait zich om naar O-KIKU.

FELICE (Japans)

Sayonara...

O-KIKU (Japans)

(Oprecht) Sayonara Felice... Felice... Hartelijk dank voor uw bezoek.

O-KIKU buigt diep, maar komt niet van haar plaats. Haar hand rust nog steeds op het pakje.

FELICE buigt nog eens. Dan groet hij KUROSU-SAN en verdwijnt uit beeld.

Het geluid van de schuifdeur.

O-KIKU komt omhoog uit haar buiging.

In de handen van O-KIKU het pakje. Ze vouwt het papier open. In haar hand ligt nu de glasdia van de vissersmeisjes.

Haar gezicht verraadt eerst geen spoorje emotie; haar ogen zijn strak gericht op de foto.

Dan, als bij toverslag opent haar gezicht; er verschijnt een vrolijke opgeluchte glimlach die haar tanden toont.

* Felice... Felice... *

25. WESTERSE HOTELKAMER TOKIO INT. NACHT

FELICE opent de deur van de hotelkamer. Hij draagt een groot pakket in zijn handen.

Even lijkt hij een beetje verloren in de lege en koude kamer.

Dan loopt hij resoluut naar het bed en haalt het pakpapier van het pakket. Het bevat een nieuw kostuum en een nieuw overhemd.

Zonder te dralen trekt FELICE zijn overjas en colbert uit. Hij maakt zijn das los en trekt zijn overhemd uit. Colbert, overhemd en das verdwijnen in de openstaande koffer op het bed. Zichzelf tevreden in de spiegel bekijkend laat hij het nieuwe gesteven overhemd over zijn lichaam glijden en knoopt het dicht.

Als hij zijn nieuwe das strikt kijkt hij zichzelf even in de ogen

FELICE (**voice over**)

Antonio, vandaag heb ik O-Kiku teruggevonden.

Ze zei: 'Het is zoals het is, Felice... Felice...'

Ik zal aan haar denken als aan een zachte pijn, een zacht gemis, een zacht verlangen. Zacht zal ik aan haar denken, begrijp je dat Antonio? Antonio?

FELICE glimlacht tevreden naar zijn evenbeeld.

De camera zwenkt weg van FELICE en eindigt zijn beweging bij het hotelraam. Het is opgehouden met sneeuwen. Een fel laag winters zonlicht valt naar binnen...

26. FILMBEELDEN - EPILOOG

In het wit van het zonlicht verschijnen filmbeelden van Japan. Zwart-wit documentaire beelden uit het begin van deze eeuw, die schril contrasteren met de ingekleurde foto's in de rest van de film. Straatbeelden vol beweging, niemand die poseert, haastige begroetingen, een jongetje passeert als een schicht de lens, mensen, riksja's, trams, vaandels, de bladeren aan de bomen, alles beweegt: het is alsof de camera alleen maar het leven zelf registreert. Lang aangehouden opnames.

* Felice... Felice... *

FELICE (**voice over**)

Het is 28 december 1895 en de avond valt over Tokio. Een dag als iedere andere. Wie zal zich ooit nog deze dag herinneren?

Toen ik na het bezoek aan O-Kiku terugliep naar mijn hotel was het alsof ik voor het eerst na lange tijd het geluid van de wereld weer hoorde: de ratelende paardetram, het geroep van de straatventers, vanuit een theehuis de aanslag van een samisen, het geklots van de houten gëta door de straten.

Wat een verademing. Alles bewoog, alles leefde.

Antonio, - onze professie is een vergeefse. Onze fotografieën zouden levend moeten zijn.

* Felice... Felice... *

Bronnen

Felice Beato heeft echt geleefd. Hij was fotograaf, wereldreiziger en antiquair. Hij werd in 1825 in Venetië geboren. In 1850 vestigde hij zich in Malta als fotograaf; hij verhuisde al snel naar Constantinopel van waaruit hij de Krim Oorlog fotografeerde. Een expositie van deze foto's in London bracht hem zijn eerste roem. Beato werd genaturaliseerd tot Brits staatsburger en vertrok naar India. Aldaar en in China werkte hij als foto-journalist. Hij was de eerste die in zijn foto's de lijken van soldaten durfde te tonen. In 1863 arriveert Beato in Japan en begint in Yokohama een succesvolle fotostudio. In 1868 publiceert Beato twee foto-albums: Views of Japan en Native Types. In diverse vormen vinden deze albums gretig aftrek in de snel groeiende Japanse toeristenindustrie. In 1877 verkoopt hij zijn studio en negatieven aan de Oostenrijkse baron Von Stilfried. Beato reist tussen Europa en Japan, daarna vestigt hij zich als antiquair in Rangoon, waar hij waarschijnlijk in 1904 is overleden.

Zijn broer Antonio was minder reislustig dan Felice, maar ook hij was fotograaf van exotische taferelen. Hij vestigde zich in Egypte bij Luxor, alwaar ook zijn foto's gretig aftrek vonden in de toeristenindustrie van de negentiende eeuw.

Buiten deze feiten is er over beide mannen niet veel bekend. Behalve dan de klassieke foto's die zij hebben vervaardigd en die in de meeste overzichten van de geschiedenis van de fotografie niet ontbreken.

Het verhaal van FELICE...FELICE... is dan ook fictief en volledig ontsproten aan de inspirerende kracht van de foto's.

Vanwege het belang van het jaar 1895 voor de thematiek van de film (de eerste openbare vertoningen van 'levende fotografieën' in Parijs en Berlijn) komen de leeftijden van de fictie-Felice en de echte Felice Beato niet overeen.

De figuur van O-Kiku is zeer losjes gebaseerd op de gelijknamige protagoniste in Pierre Loti's boek over een tijdelijk huwelijk van een Franse marine-officier en een Japans meisje in Nagasaki, Madame Chrysanthème (1887).

Voor couleur locale, gebruiken en gewoonten van Europeanen in Japan, de geschiedenis van Japan en haar bevolking tussen 1860 en 1900 en de historische plaatsing van de laat negentiende-eeuwse fotografie en toeristenindustrie ben ik uiteraard schatplichtig aan veel studies en fotoboeken over deze onderwerpen.

Het meest inspirerend zijn de volgende geschriften:

Dirk de Graeff van Polsbroek, Journaal (1857-1870)

* Felice... Felice... *

K.W. Gratema, Brieven (1866-1871)

Lafcadio Hearn, Writings from Japan (anthology) (1894-1904)

(alle drie de boeken ingeleid en geannoteerd)

Pat Barr, The Coming of the Barbarians, A Story of Western Settlement in Japan 1853-1870

Pat Barr, The Deer Cry Pavilion, A Story of Westerners in Japan 1868-1905

Hugh Cortazzi, Victorians in Japan

The Mikado's Japan (excerpten uit The Illustrated London News, 1853-1889), samengesteld door D.J.M. Tate)

Edward Seidensticker, Low City, High City. Tokyo from Edo to the Earthquake: how the shogun's ancient capital became a great modern city, 1867-1923. (1983)

Voor dezelfde onderwerpen en de summie gegevens die bekend zijn over het leven van Felice Beato zijn van belang de inleidingen, annotaties en citaten in de diverse fotoboeken waarin Japanse negentiende-eeuwse fotografie is verzameld, o.a.:

* Mukashi-mukashi (1984)

* Eine Fotoreise durch das alte Japan (1985)

* Herinneringen aan Japan 1850-1870 (1987)

* Objectif Cipango (1990)

* Souvenirs from Japan (1991)

* Felice Beato in Japan (1991)

* Felice Beato et L'Ecole de Yokohama (1994)

Een research-reis van vijf weken (augustus/september 1993) door Japan leverde een schat aan informatie op.

Materiaal

Het overgrote deel van de foto's voor FELICE... FELICE... is afkomstig uit de Schilling collectie van Chris Uhlenbeck (Ukiyo-e Books, Leiden) en de collectie van J. Dubois (Haubourdin, Frankrijk).

Het filmmateriaal is afkomstig uit de collectie van het Nederlands Filmmuseum.